

sosyoloji divanı

Sosyoloji Dergisi | Yıl: 6 Sayı: 12 | Temmuz-Aralık 2018 | 35 tl

12

Özel Sayı

DÜNYANIN SOSYOLOJİSİ

समाजशा

社会学

sotsioloog

κοινωνιολογία

انبات

szociologia

社

СОЦИОЛОГИЯ

სოციოლოგია

Uianza

會學

شناسی

ال

റിജ

sosyoloji

סוציולוגיה

sociologia

علم الاجتماع

sociology

සසුභවිද්‍යා

عمر

사회학

ziologie

جامعه سوسائيات

Ìṣeòròàwùjọ

Сociологи

Siā-ho

လူမှုဗေဒ

sociol

اجتماعيات

Suoc gèjè

ō-hak

ungghilqfaw

sosyoloji divanı

Yıl: 6 Sayı: 12 | Temmuz-Aralık 2018

ISSN: 2147-8902

Hakemli bir dergidir. Yılda iki kez yayınlanmaktadır.

ÖZEL SAYI: DÜNYANIN SOSYOLOJİSİ

sosyoloji divanı

Yıl: 6 Sayı: 12 | Temmuz-Aralık 2018

ISSN: 2147-8902

Hakemli bir dergidir. Yılda iki kez yayınlanmaktadır.

Sahibi / Çizgi Kitabevi Adına: Ömer Arlı

Yazı İşleri Müdürü: Mahmut Arlı

Editör: Köksal Alver

Dosya Editörleri: Gökhan Bozbaş - Tuğrul Keskin

Yayın Kurulu: Ahmet Koyuncu, Ali Zafer Sağıroğlu, Erhan Tecim, Ertan Özensel, Faruk Karaarslan, Ferhat Tekin, Hüseyin Çil, İbrahim Nacak, Köksal Alver, M. Hakkı Akın, M. Ali Aydemir, Mehmet Birekul, Seyfettin Kurt, Sıtkı Karadeniz, Uğur Çağlak

Yayın Türü: Süreli Yayın

İletişim: sosyolojidivani@gmail.com
www.sosyolojidivani.com

Baskı: Akıncı Ofset
Sertifika No: 33491
Baskı Tarihi: Nisan 2019

Bireysel Abonelik: 50 ₺
Kurumsal Abonelik: 150 ₺

Abonelik ve Sipariş Çizgi Kitabevi

Sahibiata Mah.
M. Muzaffer Cad. No:41/1
Meram/Konya

Alemdar Mah.
Çatalçeşme Sk. No:42/2
Cağaloğlu/İstanbul

Gazi Üniversitesi
Eğitim Fakültesi No:6/31
Yeni Mahalle/Ankara

(0332) 353 62 65 - 66 - (0212) 514 82 93

www.cizgikitavebi.com

📞 / cizgikitavebi

sosyoloji divanı

Danışma ve Hakem Kurulu:

- Prof. Dr. Abdullah Koçak (Selçuk Üniv.)
Prof. Dr. Ahmet Sarı (Atatürk Üniv.)
Prof. Dr. Ali Utku (Atatürk Üniv.)
Prof. Dr. Beylül Dikeçlilgil (İ. Gelişim Üniv.)
Prof. Dr. Ertan Özensel (Selçuk Üniv.)
Prof. Dr. H. Hüseyin Bircan (N. Erbakan Üniv.)
Prof. Dr. İsmail Hira (Sakarya Üniv.)
Prof. Dr. Kenan Çağan (Afyon Kocatepe Üniv.)
Prof. Dr. Köksal Alver (İstanbul Üniv.)
Prof. Dr. Mehmet Karakaş (Afyon Kocatepe Üniv.)
Prof. Dr. Mustafa Aydın (Karamanoğlu M. Üniv.)
Prof. Dr. Mustafa Orçan (Yıldırım Beyazıt Üniv.)
Prof. Dr. Ramazan Yelken (Yıldırım Beyazıt Üniv.)
Prof. Dr. Tefvik Erdem (Gazi Üniv.)
Prof. Dr. Yücel Bulut (İstanbul Üniv.)
Doç. Dr. Ahmet Koyuncu (N. Erbakan Üniv.)
Doç. Dr. Erhan Tecim (N. Erbakan Üniv.)
Doç. Dr. Ferhat Tekin (N. Erbakan Üniv.)
Doç. Dr. Mehmet Birekul (N. Erbakan Üniv.)
Doç. Dr. Necmettin Doğan (İstanbul Ticaret Üniv.)
Doç. Dr. Suvat Parin (Yüzüncü Yıl Üniv.)
Doç. Dr. Sıtkı Karadeniz (Mardin Artuklu Üniv.)
Doç. Dr. Zülküf Kara (Mardin Artuklu Üniv.)
Dr. Öğr. Ü. Ahmet A. Koyuncu (Afyon Kocatepe Ü.)
Dr. Öğr. Ü. Ali Zafer Sağıroğlu (Y. Beyazıt Üniv.)
Dr. Öğr. Ü. Bedir Sala (Afyon Kocatepe Üniv.)
Dr. Öğr. Ü. Faruk Karaarslan (N. Erbakan Üniv.)
Dr. Öğr. Ü. İbrahim Nacak (Selçuk Üniv.)
Dr. Öğr. Ü. M. Cüneyt Özşahin (N. Erbakan Üniv.)
Dr. Öğr. Ü. Mahmut Kaya (Harran Üniv.)
Prof. Dr. Abdullah Topçuoğlu (Selçuk Üniv.)
Prof. Dr. Ahmet Zeki Ünal (Bursa Teknik Üniv.)
Prof. Dr. Ali Rıza Abay (Yalova Üniv.)
Prof. Dr. Celaleddin Çelik (Erciyes Üniv.)
Prof. Dr. Hilmi Uçan (Afyon Kocatepe Üniv.)
Prof. Dr. İsmail Coşkun (İstanbul Üniv.)
Prof. Dr. Kadir Canatan (Sabahattin Zaim Üniv.)
Prof. Dr. Korkut Tuna (İstanbul Ticaret Üniv.)
Prof. Dr. Mahmut Atay (Selçuk Üniv.)
Prof. Dr. Musa Taşdelen (Marmara Üniv.)
Prof. Dr. M. Kemal Şan (Sakarya Üniv.)
Prof. Dr. M. Hakkı Akın (N. Erbakan Üniv.)
Prof. Dr. Ömer Aytac (Fırat Üniv.)
Prof. Dr. Ruhat Yaşar (Kilis Üniv.)
Prof. Dr. Yusuf Adıgüzel (İstanbul Üniv.)
Doç. Dr. Abdullah Harmancı (N. Erbakan Üniv.)
Doç. Dr. Enes Kabakçı (İstanbul Üniv.)
Doç. Dr. Fahri Çakı (Balıkesir Üniv.)
Doç. Dr. Lütfi Sunar (İstanbul Medeniyet Üniv.)
Doç. Dr. M. Ali Aydemir (Selçuk Üniv.)
Doç. Dr. Murat Şentürk (İstanbul Üniv.)
Doç. Dr. Ö. Miraç Yaman (İstanbul Üniv.)
Dr. Öğr. Ü. Ahmet Gökçen (Muş Alparslan Üniv.)
Dr. Öğr. Ü. Aynur Erdoğan (İstanbul Üniv.)
Dr. Öğr. Ü. Ejder Ulutaş (Muş Alparslan Üniv.)
Dr. Öğr. Ü. Hüseyin Çil (Selçuk Üniv.)
Dr. Öğr. Ü. İslam Can (Selçuk Üniv.)
Dr. Öğr. Ü. Selim Somuncu (Adıyaman Üniv.)
Dr. Öğr. Ü. Uğur Çağlak (N. Erbakan Üniv.)

İçindekiler

5 Divan Kalemî Editör

7 Sunuş: Dünyanın Sosyolojisi | Dosya Editörleri

11 AFRIKA

13 Etiyopya Sosyolojisinin Tarihsel Gelişimi: Başlangıcı, Alanı ve Etkileri | *Nahom Eyasu*

33 Afrika Çalışmalarında Sosyal Bilimler: Togo Sosyolojisinin Yenilenme İhtiyacı | *Abdou-Wahabi Abdou*

47 AVRASYA

49 İran'da Tarihsel Gelişmeler ve Sosyoloji Geleneği | *Moharram Pourbagheri, Hedayat Eydi Tarakameh*

63 Orta Asya'da Sosyolojinin Gelişimi | *Aigul Zabirova, Gulim Dossanova, Kenzhegul Zhansautova, Aigerim Manzhugulova*

79 Rus Sosyolojisinin Gelişiminin Ana Aşamaları ve Yönleri | *Jean Toshchenko*

97 GÜNEY DOĞU ASYA

99 Sosyolojinin Tutsak Doğası: Bangladeş'te Sosyolojik Çalışmaların Altmış Yılı | *Mozharul Islam*

115 Hayali Takımda Nusantara Sosyolojisine Genel Bir Bakış | *Bernardo J. Sujibto*

131 Sosyolojinin Bir Disiplin Olarak Pakistan'daki Gelişimi | *Muhammad Suliman*

141 LATİN AMERİKA

143 Latin Amerika'dan Eleştirel Bir Sosyoloji: Gelenek ve Yaratıcılık | *José Vicente Tavares dos Santos, Maira Baumgarten, Enio Passiani*

179 Kolombiya'da Sosyoloji | *Andrea Lampis*

195 Modernleşme, Militarizasyon ve Sosyal Teori: Şili Sosyolojisi ve Şili'nin Sosyolojisi Üzerine Bir Deneme | *Adem Üstün Çatalbaş*

209 ORTADOĞU

211 Arap Dünyasında Sosyolojinin Başlangıcı ve Rolü | *Kemal Bokra, Abdulmalik Hammal*

223 Arap Dünyasında Sosyolojinin Sorunları: Bazı Arap Sosyologlarının İtiraflarının Analitik Bir Çalışması | *D. Suha Hamzawy, A. Samia Kawashi*

233 Cezayir'de Sosyolojinin Gelişimi | *Cemal Matouq*

257 Suriye Akademisinde Sosyoloji | *Talal Abdul Mu'ti Mustafa*

267 UZAK ASYA

269 Büyük Çin'de Sosyolojinin Gelişimi (Anakara Çin, Tayvan, Hong Kong) | *Alvin Y. So*

281 Japon Sosyolojisinin Gelişimi ve Asya ile İlişkisi | *Shigeto Sonoda*

299 ÖZETLER

317 YAZARLAR

Latin Amerika'dan Eleştirel Bir Sosyoloji: Gelenek ve Yaratıcılık

José Vicente Tavares dos Santos

Maira Baumgarten

Enio Passiani

Giriş

21. yüzyılın başından itibaren, Latin Amerika sosyolojisinin kurumsal birleşiminin ve uluslararası camiaya açılımının yapıldığı, uzun bir fikir tarihi içinde yaşamaktayız. Yirmi birinci yüzyıl toplumlarının eleştirel bir sosyoloji açısından izahını yapabilmek için, bazı düşünsel soruları sormak elzemdir:

1. Toplumsal çatışmaların dünya geneline yayıldığı/dünyalaştığı bir çağda, Latin Amerika'da sosyoloji nasıl bir rol oynayabilir?
2. Kuzey ve Güney (Amerika) sosyolojileriyle de diyaloga geçerek, dünya mekânında nasıl çoklu bir konuşma geliştirilebilir ve yeni dünya çapındaki toplumsal meselelerin benzerliği kendi ulusal ve bölgesel kapsamlarında nasıl açıklanabilir?
3. Latin Amerika ve diğer geleneksel olmayan toplumlar arasındaki fikri diyaloga ilişkin düşünsel bir farkındalık nasıl geliştirilebilir?

Latin Amerika'daki sosyolojik birikim belli başlı şu özellikleri takip etmiştir: uluslararasılık, melezlik, çeşitlilik ve toplumsal sürecin eleştirel analizi, sosyologların toplumsal çatışmaları ve kamusal bağlılıkları (Germani, 1971; Castaneda, 2004; Chacon, 1977; Ianni, 1993; Marini & Millan, 1994; Trindade vd. 2007).

Latin Amerika ve Karayip sosyolojisinde altı dönem tespit edilebilir:

- i) Sosyolojinin düşünsel mirası (on dokuzuncu yüzyıldan erken yirminci yüzyıla kadar).
- ii) Kürsü sosyolojisi (1850-1950).
- iii) "Bilimsel Sosyoloji" ve "Eleştirel Sosyoloji"nin bir yapılanışı (1950-1973).
- iv) Kurumsal kriz, "Eleştirel Sosyoloji"nin kuruluşu ve çeşitlilik (1973-1983).
- v) Otoriterizm, demokrasi ve ihraç sosyolojisi (1983-2000).
- vi) Latin Amerika eleştirel sosyolojisinin dünyalılaştırılması ve kurumsal birleşimi (2000 yılından beri).

Sosyolojinin bu uluslararası alana açılımını çözümlemek için aşağıdaki üç hipotezi formüle etmek gerekmektedir:

- a. 1930'lu yıllardan beri Latin Amerika sosyolojisi, beynelmilel ve sosyolojik yenileşmeyle bezenmiş düşünsel bir yaklaşım tarafından biçimlendirilmektedir.
- b. Çağdaş sosyolojiyi, Latin Amerikalı sosyologların çalışmalarını dikkate almadan anlamak mümkün değildir.
- c. Sosyolojinin eleştirel yaklaşımının mirası, diğer sosyolojik geleneklerle bir diyalogun sağlanacağı düşünsel bir yöntem olabilir.

Latin Amerika sosyolojisi küresel sahaya ve sosyolojik bilgi tarihine eklenmiştir ve bilimsel meşruiyete sahiptir. Aynı zamanda devlet ve sivil toplum tarafından, toplumsal gerçekliğe ilişkin eleştirel bir farkındalık olarak tanınmaktadır. Eleştirel düşüncenin, sosyal bilimlerle sınıflar, uluslar ve vatandaşlık gerçekleri arasında diyalogu geliştirecek siyasal alternatifleri tasavvur edebilmesi için, yeni bir paradigma geliştirmeye ihtiyacı vardır (González Casanova, 2004; Mejía Navarrete, 2009).

Mevcut dönem, yeni teknolojilerdeki bilimsel bilginin yoğun bir kullanımının söz konusu olduğu kültürel bir biçim olarak postmodernite, riskli emeğin eksik olmadığı büyüyen endüstriyel üretim, finansal sermaye gelişimiyle ve aynı zamanda küresel bir toplumsal krizle şekillenmektedir (Hobsbawm, 1994, 2000; Ianni, 1992, 1996; Jameson, 1996; Arrighi, 2007). Geç modernite, ayrıca, sosyolojide uluslararası bir diyalogla çözümlenen, toplumsal çatışmaların ve yeni ulus-ötesi toplumsal meselelerin dünyalılaştırılması anlamlarına gelmektedir. Aslında, bilgi teknolojisine içkin bir devrim, toplumun maddi temelini yeni bir çerçeveye oturtmaktadır. Çünkü bilimin amaçları, teknoloji ve yenilik çoğunlukla piyasanın talepleri tarafından belirlenmektedir (Castells, 2007; Baumgarten, 2008).

Yeni sosyolojik problemler çok daha karmaşıktır: toplumsal katılım/dışlanma sorunu; ekolojik meseleyi işaret eden bireyin doğayla ilişkisi; kentsel ve kırsal alanlardaki dönüşümler; şehirlerin bölünmesi; çokkültürlülük ve kültürötesilik sorunu; Evrensellik, bilim ve teknoloji sorunu; şiddetin yeni biçimleri; uygarlık sürecinin belirsiz çizgileri ve çağdaş toplumlar için kapsayıcı bir gelişime ilişkin alternatifler... (Castel, 1998, 2007; Ianni, 2004).

Toplumsal dışlanmaya ilişkin derin bir süreç vardır: işsiz, göçmen, altsınıf, topraksız köylüler, açlık ve dijital bölünmeyi deneyimleyenler bu sürecin öznelereğini oluşturmaktadır. Toplumsal parçalanma süreçleri sonucunda toplumsal bağlar çözülmüş, bireysel değerlerin olduğu bir kitle toplumu ortaya çıkmıştır (Ianni, 1996). Yeni toplumsal sorunlar arasında, suç dahi yeni sınırlar gerektirmektedir. Bu durum şiddetin çok katmanlı hale gelmesine neden olmuş ve vatandaşlığı parçalayan bir süreç üretmiştir (Tavares-dos-Santos, 2009).

Bu noktada bir soru setini öne sürmek mümkündür:

- i. Toplumsal çatışmaların küreselleştiği çağda, Latin Amerika sosyolojisinin sosyolojiye ne gibi katkıları olabilir?
- ii. Kuzeyden Güneye, Batıdan Doğuya, diğer ulusal sosyolojilerle nasıl kozmopolit bir diyalog geliştirilebilir?
- iii. Latin Amerika'nın toplumsal çeşitliliği, yeni dünya çapındaki toplumsal sorunlar ağında nasıl ifade edilebilir?
- iv. Uluslararası bir sosyolojide, Latin Amerika sosyolojik düşüncesinin farkındalığı nasıl inşa edilebilir?
- v. Eleştirel bir dünya Sosyolojisinde Latin Amerika'nın rolü nedir?

2. Sosyolojinin Düşünsel Mirası (Ondokuzuncu Yüzyıldan Erken Yirminci Yüzyıla Kadar)

Sosyolojinin Latin Amerika'daki düşünsel mirasının çerçevesini, içinde yaşadıkları toplumun genel bir yorumlamasına kafa yoran yazarlar çizmiştir. Onlar "toplumsal düşünürler" olarak adlandırılabilir. Toplumsal düşünürler dönemi, tarihsel olarak, Latin Amerika halklarının bağımsızlık mücadelelerinden yirminci yüzyıl başlarına kadar uzanır. Bu dönem süresince toplumsal teori, Fransız Aydınlanması, Comte'un pozitivizmi ve Spencer'in evrimciliği gibi çoğunlukla Avrupa ve ABD'de geliştirilen toplumsal felsefe fikirlerinin etkisindeki düşünürlerce geliştirilmiştir (Liedke Filho, 2003).

Brezilya'da düşünsel birikim, ABD ve Fransa'daki yabancı bilim insanlarının çalışmalarıyla büyüyen bu fikir demeti, Sanat ve Edebiyatta yaşanan Modernist

devrim (1922) yoluyla şekillenmiştir. Bazı takdire şayan çalışmaların tarihi 1930'lara kadar gider: Gilberto Freyre, *Casa Grande e Senzala*, (1933); Caio Prado Junior, *Evolução Política do Brasil* (1933); ve Sérgio Buarque de Holanda, *Raízes do Brazil*, (1936).

Diğer Latin Amerika ülkelerinde de toplumsal düşünürlerin katkıları eşit derecede önemlidir. Şili'de, José Vitorino Lastarria (1817), *O Positivismo*; Valentin Letelier (1852-1919); Enrique Molina, *O Ensaio Moderno*. Peru'da, José Carlos Mariátegui (1895-1930); Victor Raúl Haya de la Torre (1895), *El Imperialismo y el APRA*; ve José Miguel Arguedas'ı listeleyebiliriz. Küba'da ise, Ramiro Guerra Azúcar y población en las Antillas'ı yazmıştır (Sosa, 1996; Marini & Millan, 1994).

Venezuela'da, Vallenilla Lanz *Cesarismo democrático*'yu yazmış, Venezuela Anayasası'nın sosyolojik temelleri üzerine çalışmıştır (1919); José Rafael Mendoza, *Ideológica y moral* (1938); ve Rafael Caldeira, *Idea de una Sociología Venezolana* (1954) (Romero Salazar, 2001, p. 21) adlı eserleri üretmiştir.

Meksika'da ise şu kitaplar yayımlanmıştır: *Los Grandes Problemas Nacionales* José Vasconcelos ve Andrés Molina Henríquez tarafından; *Las Clases Sociales*, Mariano Otero tarafından ve *Evolución Política del Pueblo Mexicano*, Justo Sierra tarafından yazılmıştır. Arjantin'de, on dokuzuncu yüzyıl gibi erken bir tarihte, 1845'te, Facundo o Civilización y Barbarie Sarmiento (1811-1888) tarafından yayımlanmıştır. Daha sonraki dönemde, José Maria Ramos Mejía, *Las Multitudes Argentinas'ı* (1899) ve Jose Ingenieros *Sociología Argentina'ı* yayımlamıştır (1908).

Toplum düşünürünün en önemli katkısı, entelektüel milli toplum inşasının anlamını yorumlayan kişi olarak betimlemesi ve belirli bir söylemin meşruiyet kazanması olmuştur (Brunner, 1998). Başka bir deyişle, Latin Amerika düşünce geleneğinin biçimlenişi, "milli sorun"un temel mesele olduğu ve bir ulusun nasıl biçimlenip dönüştürüleceğine işaret eden bir Latin Amerika fikrinin tarihi olarak da görülebilir (Ianni, 1993: 32).

3. "Kürsü Sosyolojisi" (1890-1950)

Sosyolojinin akademik kurumsallaşması, sosyoloji disiplinlerinin Felsefe, Hukuk ve Ekonomi okullarına veya Brezilya'da olduğu gibi, ortaöğretimdeki öğretmen okullarına tanıtıldığı on dokuzuncu yüzyıl sonlarından beri, "Kürsü Sosyolojisi" adlı oluşum yoluyla başlamıştır (Liedke filho, 2003: 226). Bu safha, sosyoloji öğretmeye yönelik rehber kitapların basımıyla karakterize edilebilir ve bu yolla, kentleşme, göç, okulsuzluk ve yoksulluk gibi toplumsal prob-

lemlere ilişkin sosyolojik açıklamaların öğrenilebileceği gibi, klasik Avrupa ve Amerika sosyologlarının fikirleri de öğretilir.

Brezilya'da, 1930'larda, yükseköğretim sistemi kapsamında bazı okullar kurulmuştur: the Escola Livre de Sociologia e Política (1933) ve Faculdade de Filosofia, Ciências e Letras of Sao Paulo Üniversitesi (1934)'nin her ikisi de Sao Paulo'da bulunmaktadır (Barreira, 2009). Rio de Janeiro şehrinde, Distrito Üniversitesi federe olarak 1935'te kurulmuş, ardından Faculdade Nacional de Filosofia 1939'da Brezilya Üniversitesi'ne dönüşmüştür (Lippi, 1995: 242). Bu dönemin isim yapmış bir yazarı, Fernando de Azevedo'dur.

Arjantin'de Felsefe ve Dil Okulu Sosyoloji Enstitüsü 1940'ta kurulmuştur. 1957'de kurulan Sosyoloji Fakültesi'nin her ikisi de UBA bünyesinde yer almaktadır. Sosyoloji bölümüyle ilgili ilk kürsü ise 1989 yılında Universidad de Buenos Aires (UBA)'te kurulmuştur. Córdoba Devrim Üniversitesi 1918 yılında, profesörler, öğrenciler ve mezun öğrencilerin eş yönetiminde, özerklik kazanmış ve parasız üniversite eğitimiyle yeni bir bilimsel çalışma üretimi yapılmasını sağlamıştır. Sergio Bagú'nun *Economía de la sociedad colonial* (1949) adlı çalışmasının, Latin Amerika tarihini yorumlamada bir dönüm noktası olduğu gerçeğiyle birlikte, Alfredo Povina bu dönemin entelektüel önderidir.

Meksika'da, the Instituto de Arqueología 1916 yılında kurulmuştur. Mendieta y Nuñez, de la Universidad Autónoma de México, Instituto de Investigaciones Sociales (1930) oluşumunu teşvik etmiş ve 1939 yılında *Revista Mexicana de Sociología*'yı düzenlemeye başlamıştır. Instituto Nacional de Antropología 1939 yılında kurulmuştur. Ayrıca Colégio de México 1940'ta İspanyol Franko diktatörlüğünde, akademiden atılan bilim insanlarını kazanmak için kurumsallaştırılmıştır. İhraç edilen İspanyol sosyolog José Medina Echavarría 1941 yılında *Sociología: teoría y técnica*'yı yayımlamış ve sonrasında 1944 yılına gelindiğinde, Max Weber'in *Ekonomi ve Toplum* adlı eserinin ilk İspanyolca çevirisinin koordinasyonunu üstlenmiştir.

Uruguay'da sosyoloji bilim dalı 1951 yılında, Universidad de la República bünyesindeki Facultad de Derecho y Ciencias Sociales'te kurulmuş ve Facultad de Arquitectura'da 1952 yılında başka bir sosyoloji dalı daha kurulmuştur. En öne çıkan sosyologlar arasında Isaac Ganon'un (*Estructura social del Uruguay*, 1966) ve Aldo Solari'nin (çoğunlukla kır sosyolojisinde) ismi zikredebilir. 1958'de The Instituto de Ciencias Sociales ve Centro Latinoamericano de Economía Humana da kurulmuştur (Filgueira, 1979; Pineiro, 1988).

Şili'de Facultad de Filosofía y Educación, Şili Üniversitesi altında 1931'de kurulmuştur ve Astolfo Taipa bu dönemin en önemli Şili sosyoloğudur. Venezuela'da sosyolojideki ilk akademik disiplinler 1902 yılında Merkez

Üniversitesi'nde kurulmuş ve Venezuela Merkez Üniversitesi Sosyoloji ve Antropoloji Bölümü 1953 yılında faaliyete başlamıştır.

Latin Amerika Sosyoloji Derneği (ALAS), 1950'de Zürih'te Uluslararası Sosyoloji Derneği (ISA) tarafından organize edilen Birinci Dünya Sosyoloji Kongresi sırasında kurulmuştur. 1. ALAS Kongresi 1951 yılında Buenos Aires'te yapılmış, Alfredo Povina Başkan olarak seçilmiştir. 2. ALAS Kongresi Rio de Janeiro'da 1953 yılında yapılmış ve Manuel Diegues Júnior başkan olarak seçilmiştir. 2 yıl sonra, Kuito'da 3. ALAS Kongresi, aşağıdaki akademik disiplinlerin düzenine işaret eden, Latin Amerika Üniversiteleri için ortak bir temel programla alakadar olmuştur. Bu akademik disiplinler: Sosyoloji Tarihi, Sosyolojinin Mantığı, Genel Sosyoloji, Özel Sosyolojiler ve Latin Amerika Sosyolojisi'dir (Brunner, 1987, 1988).

İlk kongreden beri, kürsü sosyologlarına karşı çıkanlar, çoktan bu uluslararası toplantılarda boy göstermiş ve insanlar için bilimsel sosyologlara dönüşmüşlerdir. Örneğin Gino Germani, 1953'te Rio de Janeiro'da, 1955'te Kuito'da ve 1959'da Montevideo'da bulunmuştur (Germani, 1971: 13; Germani, 2004: 133). 1957'de Santiago de Chile'de 4. ALAS Kongresi, sosyolog Astolfo Taipa'nın başkan seçilmesiyle sonuçlanan bir seçimle birlikte icra edilmiştir. 1959'da, Montevideo'da Isaac Ganon 5. Kongre esnasında başkanlığa seçilmiştir. Genel olarak "kürsü sosyologları" safhası, sosyolojik söylemlerin kurumsallaşmasını ve sosyoloji yahut sosyal bilimler yükseköğretiminin kurulmasını mümkün kılmıştır (Brunner, 1998: 347).

4. "Bilimsel Sosyoloji" Dönemi ve "Eleştirel Bir Sosyoloji"nin Yapılandırılması (1950-1973)

"Bilimsel Sosyoloji" dönemi, 1950 ortalarından 1960 sonlarına kadar, akademik kurumsallaşma ve görgül araştırmalara bağlı teorik tartışmalarla karakterize edilmiştir. Arjantin'de, Buenos Aires Üniversitesi Sosyoloji Enstitüsü kurulmuş ve "bilimsel sosyoloji", Gino Germani, Jorge Graciarena, ve Torcuato Di Tella'nın varlıklarıyla; sonrasında ise, Sergio Bagú ve Tulio Halperin Dongui'nin fakülteye katılımıyla güç kazanmıştır (Bagú, 1992).

Meksika'da, Ulusal Siyasal ve Sosyal Bilimler Okulu, Özerk Ulusal Meksika Üniversitesi (UNAM) bünyesinde 1951 yılında, Latin Amerika çalışmaları Merkezi ise 1961 yılında kurulmuştur. Uruguay'da Sosyal Bilimler Enstitüsü Universidad de la Republica'da 1958 yılında kurulmuştur.

Brezilya'da, 1950'lerde, Sao Paulo Üniversitesi Sosyoloji Okulu, Antonio Candido, Florestan Fernandes, Octavio Ianni ve Fernando Henrique Cardoso

öncülüğünde kesin olarak birleştirilmiştir (Candido, 1975; Fernandes, 1960, 1967; Ianni, 1968, 1971, 1977; Cardoso, 1977). Bu fakülte, Brezilya sosyolojisinin uzun yıllar sürmesine kılavuzluk edecektir. Florestan Fernandes'in (1920-1995) ağırlıklı olarak "toplumsal bir devrim çağında sosyoloji"yi konu alan sosyolojik çalışması, Latin Amerika'daki sosyolojinin başlıca temsilidir (Martins, 1998; Candido, 2001; García, 2002; Liedke Filho, 2003b; Pinto, 2008).

Rio de Janeiro'da, aynı dönemde sosyoloji, üniversitelerde revaçtaydı. Bu dönemin sosyal bilimlerdeki temsilcileri: Hélio Jaguaribe, Nelson Werneck Sodré, ve Guerreiro Ramos'tur (Ramos, 1965; Oliveira, 1995, 1999).

Brezilya Federasyonu'na bağlı diğer devletler arasında özellikle Bahia, Pernambuco, Rio Grande do Sul ve Minas Gerais'da, sosyal bilimler alanında üniversite dersleri yapılandırılmıştır. Bu profesörlerin çoğu eğitimini, Bahia'daki Thales de Azevedo'nun durumunda olduğu gibi, tıp eğitiminin yanı sıra, hukuk ya da ekonomi alanında da eğitim almıştır.

Latin Amerika Ekonomik Komisyonu (CEPAL)'nin 1948 yılında Birleşmiş Milletler tarafından kuruluşu, Raúl Prebisch'e bağlı olarak, yapısal bir heterojenlik temelinde, Latin Amerika ekonomileri için önemli bir teşhisin doğmasına sebebiyet vermiştir. Latin Amerika ülkelerinin, hammadde ve çeşitli gıda ürünlerinin üretimi ve ihracatında ikincil bir rol üstlenmeleri uluslararası iş bölümünün varlığının bilinmesine neden olmuş, bu da merkez/çevre kavramlarının ortaya çıkmasını sağlamıştır (Marini & Millán, 1994: 28). Zirai soruna dayalı olarak, CEPAL iki noktayı ileri sürer: "[a] belli başlı zirai yapılarla ilintili yoğun bir yavaş büyüme ve [b] mülkiyet yapılanmaları ve arazinin sahipliği" (Giarracca, aktaran: Pinerip, 2000, s. 78). CEPAL, gelişim hakkında teoriler yoluyla planlama yapmayı hedefleyen 1962 tarihli Latin Amerika Ekonomik ve Sosyal Planlama Enstitüsü'nün (ILPES) kurulmasını destekleyen diğerleri arasında, Latin Amerika'da isim yapmış ekonomistleri -Celso Furtado, Aníbal Pinto, Oswaldo Sunkel- toplantıya çağırmıştır.

Şili'de, Şili Üniversitesi Felsefe ve Eğitim Okulu bünyesinde Sosyolojik Araştırmalar Enstitüsü 1951'de kurulmuştur. Bununla beraber Sosyoloji Okulu ise 1958 yılında ayrı olarak kurulmuş, aynı yıl Katolik Üniversitesi'nde Sosyoloji Okulu eğitime açılmıştır. Her iki kurumda da, aralarında Eduardo Hamuy, Hernán Godoy, Guillermo Briones, Rafael Baraona, Enzo Faletto, Danilo Salcedo, Edmundo Fuenzalida, Orlando Sepúlveda, Manuel Antonio Garretón ve Roger Vekemans gibi isimleri gördüğümüz meşhur bir sosyolog ekibi akademik çalışmalarını geliştirmiştir. İşlevselciliğin teorik kavramlardaki bariz bir etkisinin olduğu ve nicel tekniklere metodolojik bir tercih olarak vurgu yapıldığı gözden kaçmayacaktır (Godoy Urzúa'dan akt. Camacho, 1979: 519).

UNESCO'nun Latin Amerika'daki sosyal bilimlerin gelişmesine desteği iki projeye gerçekleştirilmiştir: ilk proje, Rio de Janeiro'da 1957 yılında Latin Amerika Sosyal Bilimler Araştırmaları için bir merkez kurulmasıyla sonuçlanmıştır. Aralarında Luiz A. Costa Pinto, Gino Germani, Rodolfo Stavenhagen, Torcuato Di Tella ve Jorge Graciarena gibi isimlerin bulunduğu birçok Latin Amerikalı sosyolog kuruma katkı sağlamıştır (Chor Maio, 1999: 35). Söz konusu merkezde, 1959'dan 1976 yılına kadar, Latin Amerika'nın gelişimi hakkındaki yazıların bulunduğu; fakat asıl bibliyografik üretimin, moderniteden "ikili toplumlar"a, gelişimsel sosyolojiyle ilgili olduğu Journal America Latina gazetesi yayımlanmıştır. 1976'daki Merkezin sonu ise askeri kuvvetler tarafından kaldırılması sebebiyle, dramatik olmuştur (Oliviera, 1995).

İkinci UNESCO projesi, 1957 yılında Latin Amerika Sosyal Bilimler Okulu'nun (FLACSO) kurulmasıyla sonuçlanmış ve ilk yöneticisi José Medina Echevarría olmuştur. FLACSO takip eden yıllarda birçok ülkeye yayılmış ve 1960'lardan itibaren kıtayı şekillendirecek olan askeri rejimin yönetiminde olduğu zorlu yıllarda Latin Amerika'daki sosyal bilimlerin kurumsallaşmasının sorumluluğunu üstlenmiştir. FLACSO bugünlerde şu ülkelerdeki 13 fakülteyle sayısını artırmıştır: Arjantin, Bolivya, Brezilya, Kosta Rika, Küba, Şili, Ekvador, Honduras, Guatamala, Meksika, Nikaragua, Panama, Paraguay, Dominik Cumhuriyeti, Surinam ve Uruguay.

Kolombiya'da, Orlando Fals Borda'nın çevresinde sosyolojik analizlerini yazmaya başlayan bir grup oluşmuştur. Yazdıkları yer, Las revoluciones inconclusas en America Latina'yı takip eden La Violencia en Colombia, (Fals Borda, 1971)'dir. Venezuela'da ise, Silva-Michelena ve Orlando Albornozy yazmaya başlamıştır. Guatamala'da, Severo Martínez Peláez 1970 yılında, konu, Merkez Amerikan toplumları olduğunda vazgeçilmez bir kaynak olan La Patria del Criollo: ensayo de interpretación de la realidad colonial guatemalteca'yı yayımlamıştır. Meksika'da, Pablo González Casanova 1965 yılında, ulus devletin içsel kolonyalizm perspektifinde biçimlendiğini analiz eden, yapısal bir çerçeve rehberliğindeki sosyolojik bir yaklaşıma dair değerli bir çalışma olan La democracia en México'yı yayımlamıştır (González Casanova, 1967).

1950'den 1973'e kadar olan süreç, popülist demokrasiler evresi olarak karşılık bulmaktadır. Brezilya'da Vargas (1950-54); Arjantin'de Perón (1945-55) ve Frondizi (1958-62); Şili'de Ibanez (1952- 58), Alessandris'in liberalizmi (1958-64) ve Eduardo Frei'nin Christian Democracy (1964-70)'si tarafından takip edilmiştir. Burada ayrıca, sosyalist demokrasilere dair bir kaç deneme de mevcuttur: Guatamala'da Arbenz (1948-54), Dominik Cumhuriyeti'nde hareketlilik (1966), Küba Devrimi (1959) ve Şili'de Chile Allende'nin hükümeti (1970-73).

“Bilimsel sosyoloji”nin bu evresi, -yapısal-işlevselci bir paradigmaya dayalı olarak- hegemonik ülkelerdeki sosyoloji merkezlerine paralel şekilde, nicel araştırma metodlarıyla, hem sosyoloji öğretmeye hem de araştırma yapmaya yönelik kurumsallaşmayı hedeflemektedir (TRINDADE vd. 2007: 384). Bu yaklaşıma göre, gelişme kavramı, modernleşme teorisi ve geleneksel bir toplumdaki modern bir topluma geçiş sürecinin içinde ifade edilebilir. Modernleşme teorisi bu gelişme sürecini, geleneksel kırsal bir toplumdaki modern bir endüstri toplumuna geçiş olarak görmektedir (Germani, 1971).

Bu dönemde, ALAS kongreleri her seferinde farklı bir ülkede düzenlenmiştir. Örneğin 1967 yılında, ana temaları Latin Amerika’da sosyolojik araştırmanın olanakları ve sınırları; siyasal partiler, seçim sosyolojisi ve Latin Amerika’daki toplumsal değişimler olan 6. kongre, Venezuela’da yapılmıştır. 1963’te 7. Kongre Kolombiya’da; 1967’deki 8. Kongre El Salvador’da yapılmıştır.

Bu dönemin sonuna kadar, eleştirel sosyolojinin kurulması, çoklu konuşmaya (Ianni, 1993) dayalı bir yaklaşımın gelişimi, Birleşik Devletler’den geleceğe aykırı yazarların (Wright Mills ve Horowitz gibi) veya Fransız heterodoks Marksizminin (Henri Lefebvre ve Jean Paul Sartre’in birleştiği) ve Birleşik Krallık’tan (Eric Hobsbawm’ın takipçileri olan Londra, Birbeck Koleji’nden) tarihçilerin çalışmalarının da dahil olduğu, “modernleşme sosyolojisi”ne ilişkin varsayımların tartışıldığı bir çözümlemeyle birlikte devam etmiştir (Hobsbawm, 2002).

Bu dönemin en meşhur sosyologlarından biri olan Brezilyalı Luiz Aguiar de Costa Pinto Latin Amerika Sosyal Bilimler Merkezi’nin yöneticiliğini 1957’den 1961 yılına kadar yürütmüş ve Revista América Latina dergisinin editörlüğünü yapmış, Uluslararası Sosyoloji Derneği’nin de (ISA) 1956’dan 1959’a kadar başkan yardımcılığını yapmıştır. Costa Pinto’nun sosyolojiye katkısı onun, eleştirel bir sosyoloji çözümlemesi şeklindeki sosyolojik çalışma kavramından ileri gelmektedir. O, kendini, zamanının toplumlarını karakterize eden, ırksal ilişkiler ve geçişleri yorumlamaya adanmıştır (Chor Maio & Villas Boas, 1999; Costa Pinto, 1975).

Başka bir deyişle, 1964 yılında biten sosyolojinin bu dönemki kurumsallaşması, “Brezilya toplumuna miras kalan sosyal ve ekonomik eşitsizliklere dayalı, sahadaki başka bir yorumsamacı perspektifteki entelektüelleri ortaya çıkarmıştır” (Villas Bôas aktaran: Bomeny & Birman, 1991: 37). Arjantin’de, 1967 gibi erken bir tarihte Jorge Graciarena çoktan “çatışmanın sosyolojisi” için bir çerçeve çizilmiştir (Graciarena, 1971: 178).

Modernleşme sosyolojisine yönelik eleştirel bir yaklaşım da filizlenmekteydi: bu görüşün savunucuları, Miguel Murnis, Juan Carlos Portantiero, Latin Amerika'da sosyolojik düşünceye dair yeni bir açıklama yapmaya yönelik Cuadernos de Pasado y Presente dergisinin editörü olan José Aricón'un destekçileridir (Murnis & Portantiero, 1971).

Latin Amerika Kırsal Sosyoloji Birliği (ALASRU) 1969 yılında Buenos Aires'te, "kırsal sosyolojide devamlılığı ve gelişimi teşvik etmek" amacıyla kurulmuştur. Birinci kongreleri 1983 yılında Dominik Cumhuriyeti'nde yapılmış ve 6. Kongre 2003 yılında Porto Alegre'de, bir sonraki 2011 yılında Recife'de yapılmıştır. Başkanlar sosyologlardan seçilmiştir: 1969-1971 José Pastore (Brezilya), 1972-1974 Jorge Ochoa de Eguileor (Arjantin), 1975-1977 José Pastore (Brezilya), 1978-1979 João Gonçalves de Souza (Brezilya), 1979-1990 Edilberto Niño Velázquez (Meksika), 1991-1994 Carlos Amtmann (Şili), 1995-1998 Luis Llambí (Venezuela), 1999-2002 Diego Piñeiro (Uruguay), 2002-2005 Blanca Rubio (Meksika), 2006-2009 Sonia Bergamasco (Brezilya), 2010-2012 Arturo León (Meksika), 2012-2013, Silvia Cloquell (Arjantin), 2013-2014 Vera Lucia Botta Ferrante (Brezilya) ve 2014-2018 Alberto Riella (Uruguay).

1960'lardan beri, Ford Vakfı ve Rockefeller Vakfı gibi birçok Kuzey Amerika Kuruluşu, Arjantin, Brezilya ve birçok başka ülkede sosyal bilimlere yönelik, şu başlıklardaki bazı konuları öncelikli olarak ele alan bir program oluşturmuştur: siyasal gelişim, açıklık, toplumsal cinsiyet, ırkçılık ve kamu güvenliği.

Latin Amerika'da sosyal bilimlerin kurumsallaşması sürecinin sonuna gelinmiştir. Fakat harikulade bir entelektüel nesil, Brezilya (1964), Arjantin (1966) ve Şili'yle (1973) başlayıp görevi birbirine devreden askeri darbeler yoluyla basıya uğratılmıştır (Brunner, 1998: 351-56).

Her şeye karşın, entelektüel bir ilerleme olduğu açıktır. Eliseo Verón bilimsel sosyoloji krizinin başladığını ortaya çıkarmıştır. Bir yönüyle, yapısal antropoloji, iletişim teorisi ve Mills, Goffman, Garfinkel ve Becker gibi Birleşik Devletler'in eleştirel akademi sosyologlarının da dahil olduğu, daha büyük bir öneme sahip Marksist düşünmeyle, belli bir ideolojik farklılaşma üretilmiştir (Verón, 1974: 45). Son olarak, şu anda, birçok Latin Amerika ülkesinde sosyoloji bir tür yeniden doğmayla karşı karşıyadır ve hatta genelde ALAS ve ALASRU kongrelerinin sağladığı özgürlük alanı dahilinde, kendini "eleştirel sosyoloji" olarak sunabilmektedir.

4.1. Edebiyat, Sosyoloji ve Brezilya'nın Yapılandırılması

Brezilya'da sosyolojinin kurumsallaşması, profesyonelleşmesi ve birleşimi geç gerçekleşmiştir. Bu zamana kadar, romancılar ve onların eleştirel düşünmeye yönelik bir girişimi olan edebi eserleri, edebiyat problemlerini anlama ve hatta onlara çözüm üretmeye yönelikken, alışılmışın aksine, Brezilya ulusu ve insanları için projeler oluşturmaya ve önermeyi hedefleyen teşebbüslere dönüşmüştür (Sevcenko, 1995). Brezilyalı yazarlar, on dokuzuncu yüzyılın ortasına kadar, zamanlarının sorunlarına, bir değişim faktörüne dönüşen edebiyat yoluyla cevap vermeye çalışmışlardır (Sevcenko, 1995; Prado, 1989; Passiani, 2003).

Belki de bu yüzden, Brezilya edebiyat eleştirisi, başından beri, edebi metinlerin çözümlenmesiyle sınırlı kalmamıştır. Tam tersine, çözümlenme, ülkeyi ve insanlarını etkileyen toplumsal, ırksal, politik ve kültürel problemleri açığa çıkarmak ve yansıtmakla alakalı bir sosyal ve kültürel eleştiriyi söze dökmüştür.

Sonuç olarak, her iki disiplinin kurumsallaşma ve profesyonelleşmesi, -ağırlıklı olarak dil- edebiyat ve sosyal bilimler alanlarında düzenli ders vermeyi amaçlayan ilk Brezilya üniversitesi olan São Paulo Üniversitesi üzerinden, Brezilya toplumuna dair en makul açıklamaları yapma bağlamında bu iki disiplin arasında net bir ihtilaf üretmiştir.

İhtilafın merkezinde iki entelektüel yer alır: Antonio Candido ve Florestan Fernandes. Candido'nun her iki araştırma sahasında da kariyeri vardır, fakat onu Edebiyat Eleştirisi alanında kutsayan kitabı *A Formaço da Literatura Brasileira*'yı yayımladığı zaman, 1959 yılında *Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü*'ne kesin olarak seçilmiştir.

Hem Florestan ve hem de Candido, yenilikçi ve tutkulu araştırma planı geliştirip sunmuş ve her ikisinin de çalışma tarzları politik bir noktaya isabet etmiştir. Çünkü ikisi de ezilen ve madun sosyal grupları ele alan çalışmalara yönelik muhafazakâr düşünme tarzına karşı çıkmış ve bu da araştırmalarını radikal bir kısıya büründürmüştür. Öte yandan bu isimler, seçtikleri nesnelere, açıklamalarının doğası ve araştırmalarının sonuçlarını sunuş biçimleri açısından farklılıklar sergilemişlerdir.

Sosyoloji bağlamında tematik ve teorik çerçeve, temel ilgileri, kapitalizmin ve bağımlı toplum yapısının sosyolojik analizi ve sınıflı bir toplumun biçimlenişi, 1954 ve 1969 yılları arasında São Paulo'da aktif olan araştırmacılarından oluşan Florestan ve ekibi tarafından empoze edilmiştir.

Candido, kültür çalışmaları alanında, Brezilya tarzı edim ve modernleşme sürecine dair bir anlayış da geliştirmiştir (Jackson, 2007a). Sonuç olarak, onun

edebiyat eleştirisi, sosyolojiye intikal eden teorik araçlar dikkate alınmadan anlaşılabilir. Bu bağlamda Candido, edebiyat eleştirisi alanından birçok nesli ve edebiyat tarihçisini etkileyen, edebi çalışmanın (dilin kendisi) dışsal (toplumsal bağlamda) ve içsel bileşenleri arasındaki eklemlemeyi dikkate alan diyalektik bir edebi analizi başlatan kişidir. Candido, böylece, Brezilya düşünsel birikimine muazzam zenginlikte ve cesur bir analitik yaklaşım kazandırmıştır. Önemli bir yazar olan Roberto Schwarz, lukacsyan ve frankfurtian bir yaklaşımla, Candido'nun diyalektik metodunu önde gelen Brezilyalı yazar Machado de Assis'yu çözümlenmek amacıyla kullanarak radikalleştirmiştir (Schwarz, 1990, 1992).

5. Kurumsal Kriz, "Eleştirel Sosyoloji" Takviyesi ve Sosyolojide Çeşitlenme (1973-1983)

Bu dönemde Brezilya, Arjantin ve Uruguay'daki sosyologların diasporası başlamıştır. 9. ALAS kongresi 1969 yılında, Pablo González Casanova'nın başkan seçilmesiyle Meksika'da yapılmıştır. Meksika halkının fedakârlığı, akademi den dışlanmış birçok entelektüeli hoşgörüyü karşılayan kurumların ortaya çıkmasına katkıda bulunmuştur. Bu ülke, 1970'lerde bir tür kültürel-ideolojik yol ayrımına sürüklenmiştir. 1971 yılında, Sosyolojik Çalışmalar Merkezi kurulmuş ve 1973 yılında Colegio do México sosyoloji bölümünde doktora programı açılmıştır UNAM'ın, Pablo González Casanova rehberliğinde, halen güçlenmeye devam eden bir referans kurum olduğunu ayrıca belirtmeye gerek yoktur.

1972 yılında, Allende Hükümeti atakta iken, Guillermo Briones 10. ALAS Kongresinin başkanı olarak seçilmiştir. 1964 yılından 1983 yılına kadarki bu dönem, otoriteriyenizm emareleri ve "muhalifler ve çoğu sosyoloğa karşı devlet şiddeti"nin söz konusu olduğu bir dönemi işaret etmektedir (Brezilya, 1964-1985; Arjantin, 1966-1983; Uruguay, 1973-1985; Şili, 1973-1989).

1960'larda askeri darbe şartlarında, Latin Amerika sosyolojisinde kriz dönemi ve ayrışma, eleştirel sosyolojinin tesis edilmesi ve bağımlılık teorisinin belirlemeye başladığı bir süreç gözlemlenirken, aynı zamanda çifte bir işleyiş mevcuttur. Bir yandan, bazı ülkelerde (öncelikle Arjantin, Şili ve Uruguay) sosyolojide kurumsal bir kriz yaşanmaktaydı. Diğer yandan, diğer ülkelerde (Brezilya'da 1980'lerde olduğu gibi ve Meksika'da), bağımlılık teorisi, Marksizm ve eleştirel sosyoloji teorilerinin tamimi ile birlikte kurumsal bir tesis edilme söz konusuydu (Oliver, 1996: 80).

1970'lerdeki bu dönem boyunca, çoğu ülkede, sosyolojik çalışmalar için yeni kurumsal olanakların oluşturulmasına yönelik bir öneri sürecini tetikleyen

araştırma merkezlerinin organize edilmesi söz konusudur. Brezilya'da CEBRAP ve CEDEC; Uruguay'da CIESU; Şili'de FLACSO ve kırsal araştırmacılar grubu (GIA, 1991); Peru'da Peru Çalışmaları Merkezi (CEP) ve Arjantin'de Di Tella Enstitüsü, CICSO ve CEUR faaliyet göstermiştir.

Sonuç olarak, Sosyal Bilimler Latin Amerika konseyi (CLACSO) 1967 yılında kurulmuştur. UNESCO'nun bir temsil organı ve çeşitli Latin Amerika ülkelerinde yürütülecek araştırmaların yürütülebileceği merkezler geliştirmek üzere, uluslararası kuruluşlardan fon sağlamaya yönelik bir aktör olma işlevini yerine getirmiştir. Böylelikle Latin Amerika'da (yetkili sekreterler Aldo Ferrer (Arjantin), Francisso Delich (Arjantin), Fernand Calderón (Bolivya), Marcia Rivera (Porto Riko), Atilio Bóron (Arjantin), Emir Sader (Brezilya) ve Pablo Gentile (Arjantin)) eleştirel sosyolojinin devamını garanti altına alacak olan bir olgu sosyal bilimlerde yetkin olacaktır.

Eleştirel Sosyolojinin takviyesi, ana eksenleri dikkate alındığında daha iyi karakterize edilebilir. Bunlar; bütünlük bir analiz, tarihsel-yapısalcı veya diyalektik metot, bilimin nesnesinin tarihselliği, uluslararası bir çevrenin karmaşık görüngüsüne ilişkin bir çözümleme, yapısal işlevselciliğin radikal bir eleştirisi, Marksizm'i herhangi bir bölgesel/yerel gerçekliğe dair bütüncül bir açıklama getirebilecek bir teori olarak kabul ederek özel bir ilgi besleme, gelişime ve toplumsal ve siyasal değişime şeklinde sıralanabilir (Camacho, 1979: 271-84).

Bu dönemdeki yazarlar arasında en önemli olanları Florestan Fernandes, Octavio Ianni, Orlando Fals Borda, Aníbal Quijano, Pablo González Casanova, Fernando Henrique Cardoso, Enzo Faletto, Miguel Murmis, Heleieth Saffioti, José de Souza Martins'tir.

Yukarıdaki listeye, Latin Amerika'daki tarımsal toplumsal süreçlerin eleştirel sosyolojisine dair muazzam bir ilginin ortaya çıktığını da eklemek gerekir (Giarracca, 1999; Pereira de Queiroz, 1973, 1976; Piñeiro, 1988, 2000). Sao Paulo Üniversitesi sosyoloji bölümünün diğer ikinci nesil yazarları ilk kitaplarını 1980'li yıllarda yayımlamışlardır. Onlar arasında şu isimler bulunmaktadır: Marialice Foracchi, José César Gnacarini, Luiz Pereira, José de Souza Martins, Gabriel Cohn ve Sedi Hirano (Foracchi, 1965; Gnacarini, 1980; Pereira, 1970; Martins, 1981; Cohn, 1973; Hirano, 2002).

Ayrıca, Heleieth Saffioti'nun 1969 yılında basılan kitabı, *A mulher na sociedade de classes*, toplumsal cinsiyetin sınıflı toplumlarda nasıl bir rol üstlendiğine dair bir mihenk taşıdır (Saffioti, 1969). Onun çalışması, "kadınların kapitalist toplumlardaki konumunun açıklanmasının, toplumsal cinsiyet faktörü ve kapitalist üretim tarzının kritik belirteçleri arasındaki ilişkinin çözümlenmesi aracılığıyla yapılabileceğini" öne sürmektedir (Saffioti, 1969: 387).

Sao Paulo Üniversitesi'nde tarihselci Marksizmden Althusserci Marksizme uzanan Marksizm'e dair farklı görüşler arasında yoğun bir çatışma da mevcuttu. Bu dönem, ayrıca, bağımlılık kuramının uluslararası yaygınlığa kavuştuğu bir zamandı. Dahası, yerli Marksizm, yeni-Gramsci bilim insanları ve yeni-ilerlemecilerin bahsi de atlanmamalıdır (Mariátegui, 1973; Marini & Millan, 1995).

Şili'de ise STK'ların kurulması en iyi şekilde, doğrudan askeri yönetime karşı sorgulayıcı bir tutum sebebiyle ortaya çıkardıkları, "eleştirel metinler" yardımıyla betimlenebilir. Bu kuruluşlardan en önemlisi FLACSO-Şili'dir (Brunner, 1988; Garretón, 1983). Norbert Lechner'in tepkisi de bu çerçeveye uymakla birlikte, çalışmasının ana teması "siyasetin öznel boyutunu açık etmek" üzerineydi (Lechner, 1988: 13). Manuel Antonio Garretón, Şili'deki siyasal rejime dair dikkat çekici ve süregelen bir çözümleme yapmıştır (Garretón, 1984, 1995, 2000).

Bununla birlikte, güney hattındaki askeri vesayet süresince, ilk önce Şili, ardından Meksika ve Merkezi Amerika'da, katı bir baskı ve sosyologların ihracı söz konusu olmuştur. Latin Amerika diasporası sosyolojisi paradoksal olarak eş görülmemiş bir akademik değiş-tokuş ve diyalog sürecini tetiklemiş ve ALAS kongreleri Güney (And Dağı) ve Merkezi Amerika'ya taşınmıştır. 1974 yılında 11. ALAS kongresi Kosta Rika'da San José'de yapılmış ve Daniel Camacho başkan olarak seçilmiştir. Asıl tartışma, Latin Amerika'ya yönelik iki ayrı yaklaşım arasında yürütülmektedir: "Bu tartışma emperyalizm kavramına odaklanan bir yaklaşımın taraftarlığını yapan yazarlar ve bağımlılık kategorisini kullanmayı tercih edenler arasında geçmektedir" (Camacho, 1979: 12). 12. Kongre Kito'da, Agustin Cueva'nın başkan seçilmesiyle sonuçlanmıştır. 1979 yılında, Meksika'nın Panama şehrinde Gandasegui başkan seçilerek 13. Kongre gerçekleştirilmiştir. Bundan iki yıl sonra, Porto Riko San Juan'da 14. Kongre'de Denis Maldonado toplantıyı yönetmek üzere seçilmiştir. 15. ALAS kongresi 1983 yılında Managua'da, Sandinist Devrimi'nin tüm hızıyla deneyimlendiği yıllarda (1979-1990) icra edilmiştir.

Managua Kongresi'ndeki atmosfer, Merkez Amerika'daki diktatörlüklerin üstesinden gelme umutlarını yeşertmiştir. Otoriter hükümet biçimleri Nikaragua'da Somoza ailesi (1937-1979); El Salvador'da yönetimde ordunun temelli hâkim olması (1931-1979) ve Guatemala'da Arbenz'in iktidardan düşmesi sonrası askeri yönetimin hâkimiyet kazanması (1954-1982) (Torres-Rivas, 1993: 17) sonunda, yerlerini Merkez Amerika'daki değişim beklentisine bırakan siyasal mutabakatlar ve barış anlaşmalarına bırakmıştır (Torres-Rivas, 1993).

Bu dönem, Latin Amerika sosyolojisinde kriz ve görüş ayrılıklarının ortaya çıktığı (1973-1983), otoriter rejimlerin, sosyolojisi kültürel-siyasal baskı altında

tuttuğu kurumsal ve mesleki bir kriz dönemidir. Bununla birlikte, aynı zamanda, ulusal sosyoloji, bağımlılık kuramı ve “yeni otoriteriyenizm” kuramı gibi kuramsal seçeneklerin söz konusu olduğu koşullardaki “bilimsel” sosyoloji hegemonyasının krizi anlamına gelen, derin bir paradigmatik krizin mevcut olduğu söylenmektedir (Liedke Filho, 2003b: 400).

Rodolfo Stavenhagen’in 1973 yılında Meksika’da basılan çalışması (Siete Tesis Equivocadas Sobre América Latina: Sociología y Subdesarrollo), ilerlemeler ve modernleşme teorilerinin, bu eleştirel kırılmaya eşlik ettiği bir dönüm noktasının eseri olmuştur (Stavenhagen, 1973; Stavenhagen’ dan akt. Durand, 1974).

Theotonio dos Santos, Vania Bambirria, Andre Gunder Frank ve Enzo Faletto gibi çeşitli yazarlar, “metropolitan” hegemonya ülkeleri tarafından deneyimlenen yeniden üretim sürecinin teşvik edildiği koşullarda sosyo-ekonomik gelişmenin başarıya ulaşip ulaşmayacağı sorusunu kendilerine sormaya başlamışlardır. Temel olarak, az gelişmişliğin bağımlılık anlamında tarihsel özgüllüğü bulunduğunu düşünmeye başladılar. Florestan Fernandes’e göre bu kitap, A Revolução Burguesa no Brasil (Fernandes, 1975)’de tarif edildiği gibi, başka bir periyodun, “vatandaşlık militanlığı”nın (1986-1995) takip ettiği, “burjuva devriminin (1967-1986) Brezilya’daki izdüşümünün veçhesiydi” (Liedke Filho, 2003b; Fernandes, 1980).

Fernando Henrique Cardoso ve Enzo Falettonun kitabı (ilk olarak Şili’de ve Meksika’da, daha sonra Brezilya’da 1970 yılında yayımlanmıştır), bu bölgede yazılmış olup yurtdışında en çok yankı uyandıran sosyolojik çalışma olmuştur. Amaçları, kapitalist sistemin hegemonik kutuplarının kendilerini ulus yapmayı başarırken -ve tıpkı bağımsızlık peşinde olan diğer herhangi bir ülkede olduğu gibi- bağımlılık ilişkilerinin de devam ettiği ülkelerdeki ekonomik gelişme şartlarına, olanaklarına ve biçimlerine dair bazı ihtilafli bağlamları açıklamaktı (Cardoso & Faletto, 1973: 7).

Latin Amerika’da, askeri yönetim ve akademik, bilimsel ve teknolojik gelişim arasındaki ilişkide fikir ayrılıkları vardır. Otoriter askeri yönetimlerde dahi birbirlerinden muazzam farklılıklar olabilmektedir. Arjantin, Şili ve Uruguay örnekleri madalyonun bir yüzünde, Brezilya örneği diğer yüzünde bulunmakta ve bu durumdan yükseköğretim kurumları etkilenmektedir (Brunner & Barrios, 1987: 42).

Brezilya örneğinde (1964-1985), en az 300 profesörün, araştırmacının ve üniversite öğretim görevlisinin 1964 ve 1968 yıllarında çeşitli kurumlardan uzaklaştırıldığı, fakat özellikle 1975 yılından sonra, “kademeli geçiş” olarak

adlandırılan bir safhada, bilimsel ve teknolojik ilerleme, Ordu'dan kopyalanan ilerleme ve jeopolitik modellerle birleştiği görülmüştür. Aksine, Arjantin'de (1966-1983), Şili'de (1973-1989) ve Uruguay'da (1973-1985), üniversitelerdeki sosyal bilimler alanında baskıcı ve yıkıcı bir otoriteriyenizm yürürlüğe konulmuştur (Garretón, 1983, 1984).

Bu dönemi, iki genel yaklaşımı işaret ederek özetleyebiliriz: bir tarafta, siyasal demokrasinin kurumsal inşasının makro süreçlerine yönelik analizler vardır. Diğer tarafta, sosyal dışlanma, toplumsal cinsiyet çalışmaları, kültürel çalışmalar, vatandaşlık, siyasal politikalar ve devlet gibi toplumsal konularla ilgili ampirik çalışmalar vardır (Trindade vd. 2007: 387).

6. Otoriteriyenizm, demokrasi ve sosyal dışlanma (1983-2000)

1983 yılındaki Arjantin örneğinden sonra, diğer ülkelerdeki (Brezilya'da 1985'te; Şili'de 1989'da) yeniden demokratikleşme süreçleri, yeni toplumsal süreçleri ve sosyolojide otoriteriyenizm ve sosyal dışlanmayla ilgili temel tartışmaları ana hatlarıyla ortaya çıkarmıştır (Garreton, 1995, 2000).

Sonraki süreçte, ALAS kongrelerinin Latin Amerika'nın her yerine ve Karayip adalarına yayıldığını görmek mümkün olmuştur. 1985 yılında, 16. Kongre Rio de Janeiro'da Theotonio dos Santos'un danışmanlığında gerçekleştirilmiştir. 1987 yılında, ALAS kongresini 17. seferinde yönetme sırası Montevideo'ya geçmişken, Geronimo de Sierra başkan olarak seçilmiştir. 18. Kongre Küba'da, Luis Suarez Salazar'ın başkan seçilmesiyle sonuçlanmıştır (Salazar, 1992: 13).

Çeşitli tartışmalar arasında, Latin Amerika'da devletin durumu üç bağlamda özetlenmiştir. İlki, yapılar ve demokrasiyi deneyimlemede toplumsal katılım düzeyiyle ilgilidir. İkincisi, bu toplumun kendi çıkarlarına göre politika geliştirmesi gerekliliğine ilişkindir. Üçüncü ve sonuncu ise, Latin Amerika'nın geleceğine ilişkin bizim beklentilerimiz üzerinedir (Salazar, 1992: 177).

Bir sonraki kongre Karakas'da, 1993 yılında yapılmıştır (Sonntag & Briceno-León, 1998). Daha mühim tartışmalar ise şu konular üzerine olmuştur: Latin Amerika'da 1990'larda demokrasinin uygulanabilirliği; alternatif gelişme ve sosyal politika modelleri; kültür, modernlik ve kültürel gelenek; demokrasi ve vatandaşlık.

Bu dönem boyunca, Latin Amerika'nın farklı ülkelerinde sosyologların yoğun olarak kuramsal katkıları ve yorumları gözlerden kaçmamıştır. Peru'da örneğin, José Matos Mar, Anibal Quijano ve Julio Cotler vardır.

Şili'de, Enzo Faletto, José Brunner, Norbert Lechner, Sérgio Gómez, Manuel Garretón ve başka birçok kimsenin katkılarıyla ortaya çıkan bir sosyolojik üre-

timin bahsi geçmiştir. Brezilya'da, 1980'ler ve 1990'larda Florestan Fernandes, Octavio Ianni, Fernando Henrique Cardoso, José de Sousa Martins, Gabriel Cohnve yeni bir grup sosyolog (doktoralarını São Paulo Üniversitesi'nde, Rio de Janeiro, IUPERJ'de ve yurtdışındaki üniversitelerde alan- Fransa, Birleşik Krallık, Almanya, ABD ve Meksika) vardır. Bu isimler 2000'li yıllarda yirmiden fazla Brezilya üniversitesinde doktora programı sayısının artmasıyla Brezilyalı profesörler olmuşlardır.

Latin Amerika Emek Çalışmaları Birliği Meksiko'da 1993 yılında kurulmuş ve çoktan sekiz kongre yapmış, Latin Amerika Emek Çalışmaları dergisini tematik bir listeye çıkarmıştı: yeni teknolojiler, Fordist, Taylorist ve Japon çalışma düzenleri: çalışanların özneliği, çalışanlar birliği, emeğin modernleşmesinde toplumsal cinsiyete, ırka ve etnisiteye dayalı eşitsizlikler.

Bunlar gibi birçok araştırma, modernleşme kavramının teorik olarak üstesinden gelerek, kırsal çalışma alanında yapılmıştır. Bu çalışmalar, kırsal düzendeki toplumsal tabakalardaki değişimleri yorumlamışlar. Latin Amerika toplumlarındaki köylülerin siyasal varlığını dikkate sunmuşlar ve kırsal çevredeki toplumsal değişimleri değerlendirmişlerdir (Gomez & Echenique, 1988; Gonzalez Casanova, 1984, 1985; Bartra, 1974, 1981, 1982; Martins, 1981, 1989, 1991, 1998a, 1994, 2002; Gomez, 2002).

Latin Amerika'da köylülüğün bir toplumsal güç olarak varlığı, sosyolojik çalışmalar için bir kez daha konu başlığı olmuş ve bu çalışmalar Arturo Warman, Jacques Chonchol (Chonchol, 1994) ve José Bengoa'nın sosyo-tarihsel çalışmalarını içermektedir. Aynı zamanda, yeni kırsallık ve toplumsal çatışmalar hakkındaki çalışmalarda da bir patlama yaşanmıştır (Giarracca, 1999, 2001; Gomez, 2002; Pérez Correa, 2001).

1990'ların ardından yirminci yüzyılı bağlayan, kısa dönemi sonlandıran küresel krizle birlikte çağdaş toplumlardaki değişimler, Latin Amerika'daki sosyolojide de yeni açılımları tetiklemiştir (Hobsbawm, 1994). Bu dönem, modernite, postmodernite ve Latin Amerika toplumlarının geleceğine ilişkin tartışmalarla sonlanan, farklı devlet nosyonlarını, toplumsal sınıfları ve yeni sosyal hareketleri içeren (Larangeira, 1990; Medeiros, 1989; Scherer-Warren & Krischke, 1987) muazzam bir kuramsal tartışmalar çağıydı (Domingues, 1999; Ianni, 1992, 1996). Bu yeni açılımlar toplumsal çatışmaların ve ekonominin küreselleşmesi, yeni-Fordist üretim tarzı ve post-modern kültür gibi konular üzerinedir ve bu alandaki görüşler özellikle yirminci yüzyılın başlarında çok keskindir.

7. Kurumsal Birleşme ve Latin Amerika Sosyolojisinin Dünyalaşması (2000'ler sonrası)

Latin Amerika sosyolojisinin dünyalaşması sürecinde, sosyal ikilemler yeni görünüm kazanmıştır. Bu, çoğu ülkedeki özel demokratikleşme süreçleriyle birlikte, Latin Amerika'da siyasal demokrasinin daimi olarak yapılandırıldığı dönemdir. İnsan hakları, sosyal haklar ve sosyal demokrasi ve vatandaşlıkla birlikte ortaya çıkan farklılık haklarına ilişkin artan bir talep söz konusudur.

1990'lardaki ALAS Kongreleri bu kaygıları gün yüzüne çıkartmıştır. 1995 yılında, 20. ALAS kongresi Meksika'da yapılmış ve Raquel Sosa başkan seçilmiştir. Kongre'nin teması, "Latin Amerika ve Karayip Adaları: Yeniden Yapılandırma Arayışları"dır (Sosa, 1996). Şu halde, Latin Amerika sosyolojisindeki yeni açılımlar şunlardır: küreselleşme, Latin Amerika'nın yenedünya sahnesine dâhil olması, göçmenler ve yabancılar meselesi, nüfus geçişi, demokrasiye geçiş problemleri, siyasal kültür ve medya, siyasal şiddet, kırsal şehir krizi, ekonomide geri dönüşüm çalışmaları ve sürdürülebilir bir gelişim programı tasarlanması, toplumsal cinsiyet ve farklı etnik grupların otonomik problemleri (Oliver, 1996: 5).

Yeni bilgi üretimi, neoliberal hegemonyaya karşı eleştirel duruşa sahip olduğumuz koşullarda, mesela 1994'te Meksika, Chiapas'taki Zapatista hareketi gibi, toplumsal mücadeleler ve hareketler sonrasında zuhur etmiştir (Sosa, 1996: 24). Ağırlıklı olarak topluma ilişkin temel kararlara, sosyal katılımı artırma imkânına odaklanan Latin Amerika'da demokrasi manzarası sorunsalı, bu dönemde büyük bir meseledir (Salinas & Jiménez, 2002).

Bir sonraki, 21. ALAS Kongresi 1997 yılında Sao Paulo Üniversitesi'nde, Brezilya'nın Sao Paulo şehrinde yapılmış ve Emir Sader, sosyal dışlanma olmaksızın bir demokrasi yapılanmasını önermiş ve başkan seçilmiştir (Sader, 1998: 7). 21. Kongrenin kapanış oturumunda şu noktalar dile getirilmiştir: Demokrasi, gerçekte çoğullukların varlığını artırmış, sadece kültürel ve politik kuruluşlar değil, sosyal hareketler yoluyla da yatay ağların yaratımını mümkün kılmış, demokrasi ayrıca kamu katılımının hem şeklen hem anlamsal olarak değişimini, yeni ilişkiler ve alternatif iletişim araçlarının yerleştirilmesini, katılımcı bir süreç ve demokratik bir kültür için ilkelerin oluşturulmasını teşvik etmiştir.

Tam bu anda, Latin Amerikalı sosyolog küreselliği jeo-tarihsel bir bütünlük ve ayrıca onu sosyal, ekonomik, politik ve kültürel bir varlık olarak da çözümlemiştir. Bu bir bütünlük, fakat heterojen, düzensiz, çelişkili ve kırılabilir bir bütünlüktür (Ianni, 1992; 1996). Biz, "vahşi zamanlarda" ekonomik bir küreselleşme sürecinin, giderek artan toplumsal eşitsizliklerin, yoksulluk dünyasının üreticisi olduğu bir neoliberalizm çağında yaşıyorduk (Borón, 1999).

1999 yılında, 22. ALAS Kongresi Şili, Cencepcion'da yapılmıştır. Kapanış sunumu şu şekilde gerçekleşmiştir: ilk olarak, neoliberal modellerin krizi deneyimlenirken sürdürülebilir bir kalkınma tasarımı düşündüren alternatiflerin bir zorunluluk olduğunun ve bu alternatiflerin üretkenlik ve toplumsal eşitliği biçimlendirmek zorunda olduğunun unutulmaması gerekir. 1. İsa Bölgesel Kongresi Venezuela Sosyoloji Derneği'nin ev sahipliğinde, 2001 yılında yapılmış, Latin Amerika'da sosyolojinin empirisizmi, eklektikliği ve sosyal aidiyetiyle küreselleştirildiğini göstermiştir. (Romero Salazar, 2001: 54; Sonntag & Briceno-León, 1998: 24).

8. Dünya Çatışmaları Çağı

Hobsbawm'ın yirminci yüzyıla dair geliştirdiği analizden *The Age of Extremes* (1914-1991) hareketle, yirminci yüzyıl, kapitalist hareketlerin küreselleşmesi, kültürel bir kriz ve Latin Amerika'daki hibrit kültürlerin farkındalığıyla şekillenen Toplumsal Çatışmaların Dünyalaştırılması süreci olarak tanımlanabilir (Canclini, 1989).

Bu dönem boyunca, çoğunlukla Birleşmiş Milletler toplantıları gibi uluslararası kuruluşların sponsor olduğu toplantılar aracılığıyla gündeme gelen yeni küresel toplumsal meselelere dair çözümler, tartışmalar ve çatışmaların dünyalaştırıldığı bir noktaya gelmiş bulunmaktayız: Dünya Çocuk Zirvesi, 1990; herkes için Eğitim Konferansı, 1990; Birleşmiş Milletler Çevre ve Eğitim Konferansı, 1992; İnsan Hakları Konferansı, 1993; Uluslararası Nüfus ve Gelişim Konferansı, 1994; Dördüncü Dünya Kadın Konferansı, 1995; Dünya Toplumsal Gelişim Zirvesi, 1995; II. BM İnsan Yerleşimleri Konferansı (HABITAT II), 1996; Dünya Yiyecek Zirvesi, 1996; Dünya Eğitim Forumu, 2000 ve Milenyum Gelişim Hedeflerini inşa eden Milenyum Zirvesi, 2000.

Bu dönemle aynı zamanda, küreselleşme sürecinin etkilerine karşı -neoliberal politikaların getirisi olan dışlanma etkilerinin işaret ettiği toplumsal işleyiş biçimleri süreci- yeni bir protesto dalgası da yayılmaya başlamıştı. Bu süreç, kimi zaman kapitalist dünyanın perifer/çevre ülkelerinde demokrasinin teminine ilişkin sınırlamalar getiren yeni toplumsal çatışmalara da yol açmaktadır. Bu duruma ilişkin örnekler Zapatista hareketinden (1994) uluslararası finansal kuruluşların toplantılarına karşı gösteriler ve 2001'den beri Porto Alegre'deki Dünya Sosyal Forumuna uzanan çeşitli türde eylemleri içermektedir (Seoane & Taddei, 2001).

19. yüzyıldan beri emek meselelerine odaklanan toplumsal sorunlar, şimdi, karmaşık ve dünya çapında meselelere dönüşmüştür. Zira toplumsal bağlar so-

runsalı yahut şiddet konularının içinde bulunduğu toplumsal meselelerin birçok boyutu günümüzde sorgulanmaya açılmıştır (Tavares-dos-Santos, 2009). Daha çok, belirsiz iş olanağı getiren teknolojik dönüşümler dikkate alındığında, emek dünyasındaki değişimler birleşerek bir krize yol açmış ve sosyal dışlanma sürecini beraberinde getirerek işsizliği artırmıştır (Cardoso, 2003; Sobral, & Grossi Porto, 2001; Mejía Navarrete, 2009b).

2001 yılında, 23. ALAS Kongresi Guatemala, Antigua'da yapılmıştır. Final metninde şu ifadeler yer verilmiştir: "Biz, adalet ve barışı tesis eden, bugün insanlarımızın maruz kaldığı baskının çeşitli biçimleriyle mücadele eden, bir Latin Amerika kimliğinin belirmesini mümkün kılan, insanlarımızın ekonomik, sosyal ve kültürel uyumunu hedefleyen ve daha iyi ve barışçıl bir dünyanın yapılandırılmasına yönelik aktif bir katılım arayışında olan insancıl ve eleştirel bir düşünüşü benimsediğimizi yinelemekteyiz."

24. ALAS Kongresi 2003 yılında Peru, Arequipa'da gerçekleştirilmiş ve Jordan Valdivia başkan seçilmiştir (Zeballo, Salinas & Tavares-dos-Santos, 2005). Kongrenin ana teması, kıtanın deneyimlemekte olduğu anı gözler önüne sermiştir. Kapanış oturumunda şu sözler söylenmiştir: Dünyanın bu bölgedeki toplum bilimciler kazançlarına kalıcı olarak sahip çıktığı müddetçe, mevcut ve gelecek döneme tutku ve yaratıcılıkla bir girişim yaparak katkı sağlayacaktır. Böylelikle, bu yeni gelişme fırsatlarının sesi duyulabilecek ve toplumun bir bütün olarak fayda sağlamasına imkân tanınabilecektir.

Bir kez daha, eleştirel bilgi toplumsal değişimlerin dünyasını ve Latin Amerika sosyolojisi üzerindeki epistemolojik etkiyi yorumlamada zorluklarla karşı karşıya kalmıştır (Delich, 2004; Sánchez & Sosa, 2004). Tahmin edilebilir alternatifler şunlardır: Gelir getiren biçimlerde iyileştirme, sosyal sermayenin dayanışma ağlarıyla yeniden yapılandırılması, küreselleşmenin hegemonik modelinden dışlananları görünüşte umutlandırabilecek kadar güçlü kolektif eylemlerin ortaya çıkmasına imkân tanıyan süreçlerin ortaya çıkması.

25. Latin Amerika Sosyoloji Derneği kongresi Brezilya'nın Porto Alegre kentindeki Rio Grande do Sul Federal Üniversitesi'nde, 2005 yılında, "Gelişme, Kriz ve Demokrasi: Katılım, Toplumsal Hareketler ve Sosyolojik Teori" teması üzerine yapılmıştır. Merkezi konular ise şu şekildedir: (1) Latin Amerika demokrasisinin çıkmazları ve imkânları, siyasal şiddete karşı etik (2) Latin Amerika sosyolojisi için hem klasik hem çağdaş teorik izahatler (Tavares-dos-Santos, 2009b, 2009c). Seçilen başkan ise José Vicente Tavares-dos-Santos olmuştur.

Bu dönemde, Latin Amerika'da çok önemli bir yaklaşım filizlenmiştir. Bu yaklaşım Ağırlıklı olarak nüfusun ırka dayalı sınıflandırılmasıyla birlikte dünya

çapında artan kolonyal tahakküme karşı, kolonyalist güç teorisi. Irksal aşağılık, kolonize bilgi üretim biçimleri, onların sembolik evreninin ve öznellik modelinin bir ifadesiydi. Böylelikle, son zamanlardaki Latin Amerikalı sosyologlar, dekolonyal bir bilgi sürecini meşru kılmak için, bu tür Avrupa merkezci bilgiye karşı yazılar kaleme almışlardır (Quijano, 2014; Lander, 2003; Mejía Navarrete, 2016).

Bu yakın zamandaki ve giderek artan sosyolojik emek karşısında Latin Amerika sosyolojisinin geleceğine dair bazı alakalı sorunları tartışabiliriz. Bunlar, şiddet ve güvenlik; bilim-teknoloji ve Güney'in epistemolojisidir.

9. Şiddet ve Güvenlik Sahası

Mevcut toplumsal çatışmalar arasında, şiddetin yayılma fenomeni artış göstermektedir. Yeni karakteristik özellikler kazanmış ve şu anda toplumun tamamına yayılmış durumdadır (Pinheiro, 1982, 1983, 1998; Preciado, 2004; Pinheiro & Almeida, 2008). Çağdaş toplumlarda şiddetin birçok biçimine rastlanır: Ekolojik şiddet, sosyal dışlanma, toplumsal cinsiyet, ırkçılık arasındaki şiddet ve okul şiddeti. Ve bu durum vatandaşlığa dair bir zedelenme sürecine dönüşmüştür. İlginç bir şiddet sosyolojisi ve çatışmacılık doğmuştur (Tavares-dos-Santos, 1999, 2009; Barreira, 2008; Grossi Porto, 2010; Adorno, 1993, 1998). Başka bir deyişle, baskıcı bir devlete ek olarak refah devletinde bir krizin ayırıcı özellikleri olan sosyal kontrolün çağdaş biçimleriyle karşı karşıya kalmış durumdayız (Strasser, 2000: 14).

Latin Amerika'daki sosyolojik üretimin son üç on yıllık süreci, teorik sosyolojik yaklaşımlar ve birçok ampirik araştırmaya dayalı olarak yapılandırılan ana temaları tespit eden, bir zihinsel şiddet haritası temelinde özetlenebilir. Bu alanda çoğu, Arjantin, Brezilya, Şili, Kolombiya, Kosta Rika, Venezuela ve Meksika'dan olmak üzere büyük bir grup sosyolog bulunmaktadır.

Devletle ilgili ilk durum, Ceza Hukukunun ayırıcılığı ve cezaevi çalışmalarının emniyeti analiziyle sınırlı olmayıp, politik şiddetle de ilgilidir. Kurumsal şiddet ve total kurumlardaki disipline edici güç alıştırmaları, ağırlıklı olarak bir tür insanlık dışı hapisanedir (Sozzo, 2016). Bu güç, kamu güvenlik politikalarında, suçun cezai hükmü ve hukukun bir manifestosudur. Sonuç olarak, güvenlik politikaları, içinde bulunulan zamanda baskıcı sosyal kontrol paradoksunu göstermektedir. Devlet şiddeti, hem psikolojik hem sembolik şiddet şekillerinde vuku bulmaktadır. Bu yargının sosyal ve irksal seçiciliği şeklinde gerçekleşmektedir (Alvarado, 2010; Barreira, 2004; Briceño-León, 2002; Lima & Paula, 2006).

İkincisi, şehirselleşen bir şiddette hâkim olan, Brezilya, Kolombiya, Venezuela, Honduras ve Meksika gibi ülkelerde artan cinayetlerle, bariz bir şekilde açığa çıkan, şiddetin yayılım analizidir (Alvarado, 2015; Jaramillo, 2014; Beato, 2012). Bu durum, şiddetin kendi fenomenolojisine gönderme yapmaktadır: Şiddet bu dönemde siyasal şiddet, öldürücü şiddet, suçsal şiddet, kurumsal şiddet, cinsel şiddet ve sembolik şiddet gibi çeşitli sınıflara tabi tutulmaktadır. Bu tabloda aşırıcılık, mahpusluk ve ölümlerle süslenen bir sosyal hayatı deneyimleyen genç insanların varlığı öne çıkmaktadır (Zaluar, 1999; Agudelo López, 2013; Alvarado, 2014). Cinayetler ve katliam teması, artan bir şekilde kayıtlara geçmektedir. Politik ve sosyal tahammülsüzlüğe ilişkin kaygı, ötekini ve farklı olanı reddetme, homofobik süreçler söz konusudur. Kısaca, durumu önceden kestirme hali sona ermiştir. Linç kültürü, muhafazakar siyasal şiddetin bir biçimi olarak, sadece Brezilya'da değil, Meksika, Venezuela ve Merkezi Amerika'da da gözlemlenen bir fenomen olarak, sürekli tekrar eden bir toplumsal kabul kazanmıştır (Martins, 2015; Sinhoretto, 2002). Bu plan içinde Kolombiya, Meksika ve Brezilya'daki silahlı insanlara karşı önlem almanın altı çizilmektedir (Barreira, 1998).

Üçüncü olarak, bu sosyal çatışmaların kolektif aktörleri arasında, kurbanların en büyük kesimini temsil eden genç insanlar kadar, çoğunlukla aralarında arazi anlaşmazlığı ve kimliklerinin tanınması talebi bulunan insanlar ve toprak-sız köylüler vardır (Martins, 1981, 1991, 1998a).

Dördüncü durum, kadınlara karşı farklı şiddet biçimlerinin uygulandığı, erkek baskınlığından kaynaklanan toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve çatışmayı işaret etmektedir. Bununla birlikte, kadınların eylemleri ve sağduyuları da sıklıkla, baskıya gündelik bir direnişi işaret etmektedir.

Beşincisi, çalışmaların sosyal boyutuyla ilgilidir. Şehir, şehirselleşen şiddet ve ayrıca arazilerde, bölgelerde ya da komşuluklarda gözlemlenen yenilikçi eylemlerdir (Machado da Silva, 2008).

Altıncı durum, cezaevinde örgütlenen fakat yasadışı iş hayatını, uyuşturucu satıcılarını, silah kaçakçılığını ve seks işçiliğini içeren suç şebekelerini göstermektedir. Bu suç şebekeleri, arazilerin, para aklamanın, görevi kötüye kullanmanın ve hatta bir şiddet dilinin sınırlarını çizmektedir. Bu, uyuşturucu ticaretine dayalı bir dünya ekonomisidir (Angarita, Canas, 2015).

Yedinci grup, medyanın ürettiği televizyon dizileri ve çağdaş romanlar aracılığıyla yayılan şiddetin toplumsal tezahürlerini göstermektedir. Çoğunlukla iletişim kanalıyla ve onunla sınırlı kalmayan edebi sanatsal biçimlerle büyüyen bir şiddet kültürü vardır (Tavares-dos-Santos & Teixeira, 2013; Tavares-dos-

Santos & Teixeira, 2016; Tavares-dos- Santos, Passiani & Salom 2016). Ancak biz medyanın, yayılmasına büyük ölçüde aracılık ettiği, şiddet dramı üreten ve gazetecilik sahası tarafından kullanılan şiddetin bir etkisi olarak onu bir malzeme olarak yayan, şiddetin topluma pazarlanması düzleminde yaşamaktayız. Televizyon söz konusu olduğunda, sıradan dünyayı sıra dışı yapmak için gerçekliği dramatize eden duygusal ve seyirlik bir arayış içine girilmektedir (Tavares-dos-Santos, Teixeira, & Russo, 2011). Böyle bir yol, uslandırıcı bir sosyal bilinçlilik üreten güvensizlik hissine karşı bir cevap üretir. Gündelik hayatta rahatsız edici bir ilişkiler arasında, sembolik şiddet ve güvensizlik hissiyatı vardır (Kessler, 2004, 2009).

Sekizinci bir durum, toplumsal özgürlük süreçleri aracılığıyla cezai düzenlemelerin üstesinden gelerek, alternatiflerin yapılandırılmasındaki sosyal mücadeleleri ve otoriteryenizme karşı insan haklarını içermektedir.

Böylelikle, yeni karmaşık toplumsal dünya sorunları karşısında, toplum geneline yayılarak, çağdaş devletleri onunla yüzleşmek zorunda bırakan güçlüklerle karşı karşıya getirerek, şiddet fenomeni diğerleri arasında öne çıkmaktadır. Bu fenomen şiddetin yayılması olarak adlandırılabilir. Şiddet, sonuç olarak, oto-kontrol ve kurumsallaştırılmış sosyal kontrolle yapılandırılan, medeni normlar şeklinde adlandırılan normlara karşı olan belli toplumsal grupların dili ve sosyal dokusu olarak nitelendirilebilir. Şiddetin fenomenolojisini anlamak, şiddetin mikrofiziğinin farkına varmakla mümkün olabilir. Bu durum, zedelenmiş bir vatandaşlığı temsil etmektedir.

Şiddetin mikrofiziği, toplumsal kontrole dair politik müzakereye ihtiyaç hissettiren bir toplumsal çatışma, zıtlasma ve çatışmanın bir araya geldiği bir durumdur. Başka bir deyişle, şiddetin görünümü ve bilinmezi; sosyal kontrol sahası kavramı bize sosyal kontrolün plansız ve planlı boyutlarının soykütüğünü çözümleyebileceğimiz alanları açmış, ayrıca başka sınırlar ve daha uzamsal ve geçici boyutları da beraberinde gerektirmiştir (Tavares-dos-Santos, 2009).

Özetle, şiddetin mikrofiziğini, güç bilgisinin bir aracı, stigmaların töresinden sosyal ve kültürel bir dışlanmaya giden, etkili veya sembolik, kendi kendine bir akılcılıkla kurulan bir sosyal zarar üreten disipline edici bir eylem olarak anlıyoruz. Şiddet, çağdaş demokratik toplumun imkânının karşıtını yapılandıran bir güç fazlalığı ilişkisidir ve bireylerin yahut grupların, maddesel veya sembolik olarak, hayatta kaldığı şartta, sınırına ulaşır. Şiddet her zaman ihtiyaçlara, taleplere, tutkulara, hayallere, deliliğe ve güce göre kendini yapılandırır ve eğitimle yeniden üretilebilir. Ayrıca sosyalleşme sürecinin üçüncü bir dalgası, şiddet sosyalleşmesi sürecinin bir çeşidini ortaya çıkarmaktadır.

Adaletsizliğin Dünyalaştırılmasına karşı toplumsal mücadelelerin öneme dair bir ibare ve görünürlük mevcuttur. Yeni direnç yolları buluruz. Toplumsal zamanda merkezi devlet yapılanmasının reddine yönelik eylemlerle karşılaşırız. Daha ileride, Latin Amerika şehirlerindeki krizin resmiyle birlikte, yenilikçi ve küresel sosyal, hukuki ve sembolik eylemleri doğuracak ulusötesi bir dünya vatandaşlığının inşasını tasavvur etmek mümkün olacaktır (Riberio Torres, 2004).

10. Toplum ve Sömürgecilik: Güney'in bilgisi ve Güney'deki çatışmalar

Yirmibirinci yüzyılın ilk on yılları toplumsal hayatın tüm alanlarında hızlandırılmış dönüşümlere tanıklık etmiştir. Toplumsal geriye dönüşle de belirginleşen yeni bir toplumsallık ortaya çıkmıştır. Ekonomik düzlemde, yeni teknolojiler, çalışanları ve iş dinamiklerini yeniden yapılandırır. Piyasanın küreselleşmesi ve yüksek finansal artışın hâkimiyeti gezegensel boyuttaki bir büyüme akışıyla karşıt durumdadır (Baumgarten, 2016). Sakin ve ahenkli olmaktan çok uzaktaki, sosyo-ekonomik eşitsizlikler, çatışmalar ve istikrarsızlıklar artmaya devam etmektedir. İmtiyazlar, yoksulluk ve kırılğanlıklar halen sürmektedir. Geçiş dönemindeki bu dünya, bizim Latin Amerika kıtamız, bizim toplumlarımız, ikilemelerimiz ve fırsatlarımız, ürettiğimiz bilgi, mevcut senaryoda işgal ettiğimiz yer, karşı karşıya kaldığımız çatışmalar bu makalede işaret edilen ana temalardır.

Gelişme, sömürge ve mevcut sosyolojik üretimle alakalı meseleler, çağdaş dünyanın karmaşıklığına rağmen büyümektedir. Bu meselelerden biri gelişme konusuna işaret ederek şunu sorar: yakın zamanda neden Latin Amerika'da yeniden ortaya çıkmıştır? Paulo Henrique Martins gibi ekonomistleri de içeren aydınlar, 1990'lar boyunca çoğu sosyal bilimcinin olduğundan farklı şekilde, küreselleşmenin toplumsal eşitsizlikleri ve dengesizlikleri çözmeye katkı yapmadığını fark ettiği fikriyle hareket etmişlerdir. Bilakis şiddet, yolsuzluk ve psikosomatik bozukluklar gibi olumsuz toplumsal göstergelerin artışını hızlandırmıştır. Yani, ekonomik küreselleşmenin gelişme politikaları üzerindeki etkilerinin abartılması, yeni ulusal, bölgesel ve küresel hâkimiyet anlaşmalarını maskeleyemeye katkı sağlamıştır (Martins'ten akt. Baumgarten, 2016).

Yakın zamandaki gelişmeye dair sosyolojik üretim eğrilerine bakıldığında, bugün gelişmeye dair sosyolojik fikrin ne olduğu sorusunu sorabiliriz. Anete Ivo için cevap, gelişme nosyonunu, gelişme hakkında siyasal önermeleri, sosyolojik açıklamalarla birlikte nosyonun çok anlamlılığını, güçle bilgi arasında, bilimle politika arasında paradoksal bir ilişkiyi ve gelişme nosyonunun çevresel kapitalizmin tekil tarihsel bağlamını içermektedir (Ivo'dan akt. Baumgarten, 2016).

Yazar bugün gelişmeyi, çevre toplumlar ve birikim rejiminin merkezi ülkelerine ilişkin farklı görüşleri içeren hegemonya ve karşı-hegemonya süreçlerine dayalı olarak gözlemleyerek, gelişmenin yalnızca ulus-devletin yönettiği rekabetçiliğin, istikrar ve büyümenin makro-ekonomik bileşenlerinin rehberliğinde bir yeni-modernleşme olarak anlaşılmasına yönelik bir yaklaşımın ötesinde, "yeni bir-gelişim" imkânının yorumlamaları çerçevesinden yeniden değerlendirir.

Öte yandan, postkolonyal nesiller konusu hakkındaki epistemolojik tartışma ve bilginin genişletilmesi imkânı Latin Amerika'da önem arz eder. Adelia Miglievich-Riberio'ya göre, postkolonyal akıl, tipik batılı akılcılıktan fark taşımayarak, totaliter ve tek sesli açıklamaları reddeder. Yerel tecrübeler "evrensel standartlara" ya da "moderniteye" dönüştürülmek zorundadır. Dünyayı ve insanları anlama şeklimizi dekolonileştirmek, postkolonyallık rotası altındaki çalışmaları bir araya getiren, aynı anda etik ve politik bir epistemolojik bağlılığa dönüşmektedir. Ona göre, sömürgecilik geçip gitmiş bir tarih değildir. Çünkü yeni-sömürgecilik, bugün hala, bilim tarafından gizemi çözülen dünyanın açıklanmasında, duruma müdahil olmaya devam etmektedir. Sonuç olarak, epistemolojik dekolonizasyon, eleştirel ve tarihsel sessizliğin üstesinden gelmeye adanmışlık gayretinde olan bir sosyolojiye öykünmektedir (Miglievich-Ribeiro'dan akt. Baumgarten, 2016; Almeida vd. 2013).

Mevcut küresel kriz ve dünyanın bu tarihsel zamana ulaşmasına izin veren ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal örneklerin süregiden hegemonyasına rağmen, alternatiflerin yetersiz olduğuna dair bir söylemi desteklemekle ilgili bir tartışma vardır. Diğer yandan, Güney Epistemolojisi, dünyayı, Global Güney'in bilgi ve pratiğiyle yeniden düşünme olanaklarını artıran ve bir epistemik tarih tarafından dışlanan şeyi yerine koyan, yeni haritalar çizen, bu yüzyılın sıkıntısıyla yüzleşmekteki yetersizliğiyle belirginleşen global Kuzeyin entelektüel ve siyasal kısırlığının ötesinde, siyasal tasavvurun büyümesi için bir tekliftir (Sousa Santos, 1995; Sousa Santos, Araújo, Baumgarten, 2016).

Latin Amerika'daki bilgi üretimi, üretim politikaları ve bilimin yayılımı, Güney'e dair Sosyal Bilimler tartışmaları için stratejik temalar arasında yer almaktadır. Bilim, teknoloji ve yenilik alanındaki Brezilya politikalarının ekonomik ve sosyal boyutu çeşitli sosyal bilimciler tarafından işaret edilen önemli konulardan biridir (Baumgarten, 2008, 2016; Lima, 2015; Barros, 2015; Sobral, Santos, 2018). Sobral, ekonomik boyutu, rekabetçilik fikrini ve teknolojik yenilik promosyonunu, sosyal katılım düşüncesi ve bilim, teknoloji ve yenilik politikasında topluma bilgi transferinde açığa çıkan bir sosyal boyuta atıfla açıklar.

Yazar, Brezilya'nın bilim, teknoloji ve yenilik politikasında sosyal boyutun mevcut olmasına rağmen, ekonomik boyutun hâkim olduğunun üzerinde durur (Baumgarten, 2006, 2013).

Yenilik kavramı, onu ekonomik bir perspektifte (rekabeti artırma hedefindeki teknolojik yenilik) sıkışmış olması sebebiyle eleştiren Baumgarten tarafından yeniden çalışılmaktadır. Yazar, toplumsal yenilik ve toplumsal teknoloji kavramlarını tanıtarak kavramı genişletmek niyetindedir. Bu bağlamda, geliştirilmiş yenilik kavramı, bilimsel ve teknolojik bilginin üretilmesi ve toplumsal uygunluktan türetilen yenilikleri açığa çıkararak toplumsal teknolojileri ve toplumsal yeniliği kapsamaktadır (Baumgarten, 2006, 2013).

Başka bir dikkate değer tartışma, Latin Amerika ve özellikle Brezilya'da gelişen sömürgecilikle bağlantılıdır ve dünyanın güneyi tarafından bilimin nasıl üretildiğiyle ilgilidir. Fabricio Neves bilim ve teknoloji alanındaki sosyal çalışmaların gün yüzüne çıkardığı, meşruiyet farklılıklarını ve bilim ve teknolojinin küresel sistemi içindeki periferik bağlamların bilimsel bilgisinin sirkülasyonunu dikkate alan çalışmalara odaklanan konular etrafında yapılandırılmış teorik bir iddia geliştirmiştir. Yazar, yaşamı manipüle etme hedefindeki bilgi ve teknolojiyi üretmede uzmanlaşmış akademik kurumlar, kamu şirketleri ve biyo-teknoloji araştırma şirketleri tarafından şekillendirilen bir biyoteknolojik sistem adıyla anılan yapay bir karışım tartışmasını merkeze almıştır (Neves'den akt. Baumgarten, 2016).

Kitamızda ürettiğimiz bilginin uluslararasılaştırılması sürecini geliştirme gereksinimi merkezi konular arasındadır. Bu yaklaşım, dilsel ve kültürel kimliğimizi kaybetmeksizin bilgi ağımızı genişletmeyi sağlayacak muhtemel ve uygun alternatifleri tespit etmeye çalışmaktadır (Baumgarten, 2016).

Bilim ve teknoloji gitgide önem kazanmaktadır ve toplum bunun kullanımını anti-hegemonik bir metalaşmanın çözülümü hareketi içerisine eşitlemeye çalışmaktadır. Bu, bilimsel dinamiklerle birlikte gelen zorlukları yansıtan, açık bilimle ilgili bir tartışmadır (Albagli vd. 2015). Silvia Lago Martinez kamu yararı nosyonunu, bilimsel üretime ve internet mimarisi içinde içerik oluşturma, bilgi üretme ve çalışmalarını paylaşmanın yeni biçimlerine açık erişim sağlayan entelektüel ve kültürel faydalarla ilişkili olarak sorunsallaştırmıştır. Bu durum, entelektüel birikimin meşrulaştırılmasının ve bilginin akışını ve entelektüel üretimin sirkülasyonu kontrol eden şirketlerin ürettiği baskılara karşıdır (Martinez'den akt. Baumgarten, 2016).

Sonuç

Entelektüel bir tarihin yakın zamandaki süreci Latin Amerika sosyolojisinin uluslararasılaştırılmasını yapılandırmıştır. 26. Alas Kongresi 2007 yılında Meksika, Guadalajara’da yapılmış, dünya çapındaki şu tartışmalar genel konular olarak sunulmuştur: “Latin Amerika ve Karayip sosyolojisinde bıraktıkları etki ve aynı zamanda orijinalliği ve Latin Amerika düşüncesinin dünya çapındaki sosyal bilimler tartışmasına katkı sağlamasını empoze etmiştir.” Neredeyse aynı konular, 2009 yılında Buenos Aires’teki 27. Alas Kongresi’nde de tartışılmıştır: Sosyal bilimlerdeki Latin Amerika entelektüel hareketini yapılandırmaya ve şu konulardaki farklı katılımları teşvik etmeye kararlıyız: doğal kaynakların aşınması ve ekolojik çatışma; vatandaşlık ve katılımcı demokrasi; yeni üretici sahalar ve eleştirel bilginin yapılandırılması.

Sonuç olarak, iki kritik sorun belirlemektedir: İlki, “modernite bir hayal kırıklığıdır”, bu demektir ki başka bir uzam-zaman perspektifi bizi zorlamaktadır. Bugün, Avrupamerkezcilik veya modern medeniyetin Batılı gözle değerlendirilmesi ciddi bir meydan okumadır. Sosyal zamanların çokluğu, teorilerimiz ve metodolojilerimizde neyi yeniden yapılandırmamız gerektiğini gösterir. İkinci olarak, normları, değerleri değiştiren ve feminizm, ekolojik hareketlilik veya büyük şehirlere göç gibi ulusötesi sosyal hareketleri üreten sosyal çatışmaların dünyalaştırılması gibi bir nosyon vardır. Neticede, sosyal dışlanma süreçleri açığa çıkmıştır: topraksızlık, altsınıfllık, bilgisayar bölünümü, evsizlik, açlık, işsizlik ve gençlerin geleceği krizi (Balardini, 2000).

Yeni bir sosyal mekân çatışması kendini, “küreselleşme çağı”nın uzam ve zamanında açığa çıkarmaktadır (Ianni, 1996; Mazzei, 2003; Martins, 2002). Yirmibirinci yüzyılda, protestolardan sosyal hareketlere, hepsi “emperyalizm”e alternatifler arayan birçok sosyal direniş gücü ortaya çıkmıştır.

26. Latin Amerika Derneği Kongresi 2007 yılında, Guadalajara, Meksika’da, “Değişim Zamanında Latin Amerika’daki ve Dünyadaki Sosyoloji ve Sosyal Bilimler: Meşruiyet Tartışması” konusu merkezinde yapılmıştır.

Latin Amerika sosyal bilimlerinin şu kavramlara dair sosyolojik bilginin yeniden yorumlanmasına yaptığı katkılarla ilgili olarak bir sentez formüle edebiliriz: (1) Siyasal bağımsızlık, (2) toplumsal düzen, (3) ilerleme ve gelişim, (4) özgürlük, (5) devrim, (6) ötekileştirme, (7) merkez/çevre ve aralarındaki ilişki, (8) bağımlılık, (9) iç kolonileşme, (10) sosyalist devrim, (11) siyasal sistemler ve güç sistemleri, (12) sivil toplum ve otoriteren resmiyet ve neoliberal toplum; (13) sömürü; (14) ezilenlerin pedagojisi, (15) özgürleşim teolojisi, (16) demokrasi, (17) radikal postmodernizm ve dünyanın yapılandırılması. Toplumsal cinsiyet

çeşitliliği, çeşitli etnik grupları ve sivil toplum kuruluşlarını içeren toplumsal grupları kapsayan bir sistem, "herkes için demokrasi" kavramı üzerine kuruludur (González Casanova'dan akt. Tavares-dos-Santos, 2009b).

Dünya Sosyal Forumu'ndaki tartışmaların gösterdiği gibi, bir fikir ağacı kök salmıştır: Bunlar, düşünümsel tefekkür için bir zemin, fikirlerin demokratik tartışması, gündem oluşturma ve tecrübelerin ücretsiz değiş tokuşudur. Failler, neoliberalizm ve dünyanın herhangi bir sömürgecilik tarafından esir alınmasına karşı çıkan ve insanın itibarı merkezinde bir toplum inşa etme teşebbüsünde bulunan gruplar ve toplumsal hareketlerdir. Dünya Sosyal Forumu, Brezilya'nın Porto Alegre kentinde (2001, 2002, 2003, 2005, 2010, 2012); Mumbai'de (2004); Karakas ve Bamako'da (2006) ve Nairobi'de (2007) yapılmış; ayrıca 2008 ve 2009 yıllarında bölgesel toplantılar düzenlenmiştir.

Brezilya edebiyat sosyolojisinde, Rio Grande do Sul Federal Üniversitesi'nde (UFRGS) yeni bir araştırma programına dikkati çekmek gerekmektedir. Entelektüel bir sentez kapsamında, bazı yazarlar şiddeti, kendini somut ve sembolik olarak gösteren, edebiyatı öncelikli bir analiz nesnesi olarak, Brezilya toplumunun yapısal bir unsuru olarak açıklamaktadır. "Şiddetin biçimleri" kavramını geliştirirken, metnin dışsal ve içsel bileşenlerini bir araya getirme çabasında diyalektik bir yaklaşımdan, Latin Amerika'dan yeni bir romanescik belirlediğini gözlemlemişlerdir (Tavares-dos-Santos & Teixeira, 2013, 2016). Bu yeni roman biçimi, toplumsal gerçekliği edebi söyleme indirgeme, çağdaş şiddet olgusunu açığa çıkarır (Tavares-dos-Santos, Passiani ve Salom, 2016; Passiani, 2016).

Latin Amerika'da, sosyal sorunları ve sosyolojik problemleri uluslararası bir ajandada sentezlemek mümkün olabilir:

- i. Sosyolojinin gelişimi: kavramlar, metodolojiler, eğitim ve araştırma kurumları ve kuruluşlar.
- ii. Gelişim ve kırsal toplum krizi.
- iii. Büyük şehirler: göç, konut açığı, gecekondu, işsizlik.
- iv. Toplumsallaşma kurumlarının krizi: aile, çocukluk, gençlik ve okul.
- v. İş ilişkilerinde yeni düzenlemeler, güvencesiz çalışma, hasar görülebilirlik ve kovulma.
- vi. Çevre konusu ve sürdürülebilirlik.
- vii. Farklılıklar: toplumsal cinsiyet ilişkileri, etnik ilişkiler ve kültürel çeşitlilik.
- viii. Sosyal devlet ve sosyal politikalar.
- ix. Toplumsal Kontrol Durumu: şiddet, adalet ve insan hakları.

- x. Toplumsal hareketler, sivil toplum ve toplumsal protestolar.
- xi. Bilginin üniversiteler ve araştırma ağları aracılığıyla uluslararasılaştırılması.
- xii. Demokratik gelişmenin alternatifleri.
- xiii. Nitel ve Nicel Araştırmalara dair Bilgisayar Metodolojileri.

Geç modernlik döneminde, bu çetin meselelere cevap vermek için, disiplinlerarası bir yaklaşım çerçevesi mevcuttur. Bu paradigmatik geçiş anında, eğer bilgi ve özgürleşme arasındaki ilişkiyi görebilsek, bir geç modern eleştirel teori yapılandırma imkânı doğacaktır. Çünkü katılımcı ve yeniden efsunlanmış bir sağduyuyu telaffuz etme olanağı ortaya çıkacaktır (Sousa Santos, 1995).

Umuyoruz ki bu makale Latin Amerika'dan yayılan sosyolojik üretimle ilgili tartışmalara ve Güney-Güney ilişkisinin demokrasi ve katılım tartışmalarını güçlendirmesinin önemine katkı sağlayacaktır. Sosyolojik bilginin özgül gerçeklik ve bağlamlarımızdan yayılıp üretilmesi için bir yol bulmak yerinde olacaktır. Bununla beraber, bu tip sosyolojik açıklama geleneği, uluslararası sosyolojiye ve birlikte yaşamaya yönelik alternatifler bulmaya katkı sağlayabilecektir.

Yalnız bilimsel yörüngenin değil, sosyoloğun çalışmasının da toplumsal ilgisi rehberliğinde, insan onuruna saygılı, sosyal adalet ve dayanışma üzerine kurulu, bir akademik ahlakla, sosyal bir sorumluluk görevi vardır. Entelektüel çalışmanın bu deseni, Latin Amerika geleneğinden uluslararası eleştirel sosyolojinin meydan okuyuşunu tanımlamaktadır.

Çeviren
Nilüfer Öztürk Aykaç

Kaynakça

- Adorno, S. (1993). A criminalidade urbana violenta: um recorte temático. *BIB*, (35), 3-24.
- Adorno, S. (1998). Conflitualidade e violência: reflexões sobre a anomia na contemporaneidade. *Tempo Social. Rev. Sociologia da USP*, 10 (1), 19-47.
- Agudelo López, A. (2013). *Dispositivos de seguridad que de la actualización del miedo en el estado contemporáneo*. Buenos Aires: CLACSO.
- Albagli, S. (2015) ve diğ. *Ciência aberta, questões abertas*. Brasília: IBICT, Rio de Janeiro: UNIRIO.
- Almeida, J. ve diğ. (2013) *Crítica pós-colonial, panorama de leituras contemporâneas*. Rio de Janeiro: 7 Letras.
- Alvarado, A. (2010). *Seguridad Nacional y Seguridad Interior*. México: El Colégio de México.
- Alvarado, A. (Ed.) (2014). *Violencia juvenil y acceso a la Justicia en América Latina*. México: El Colégio de México.

- Alvarado, A. (2015) ve diğ. *Vidas truncadas: el exceso de homicídios en la juventude de América Latina*. México: El Colegio de México.
- Angarita Cañas, P. E. (Coord.). (2015). *Drogas, policías y delincuencia: otras miradas a la seguridad ciudadana en América Latina*. Buenos Aires: CLACSO.
- Arrighi, G. (2007). *Adam Smith en Pekín*. Madrid: AKAL.
- Bagú, S. (1992). *Economía de la sociedad colonial (ensayo de historia comparada de América Latina)*. México: Grijalbo.
- Balardini, S. (Comp.). (2000). *La Participación social y política de los jóvenes en el horizonte del nuevo Siglo*. Buenos Aires: CLACSO.
- Barreira, C. et al. (2004). *Questão de Segurança*. Rio de Janeiro: Relume Dumará. Barreira, C. (2008). *Cotidiano despedaçado: cenas de uma violência difusa*. Campinas: Pontes.
- Barreira, C. (1998). *Crime por Encomenda: violência e pistolagem no cenário brasileiro*. Rio de Janeiro: Relume Dumará.
- Barros, F. (2015). *A tendência concentradora da produção do conhecimento no mundo contemporâneo*. Brasília: Paralelo 15/Abipti.
- Bartra, R. (1974). *Estructura agraria y clases sociales en México*. Mexico: ERA. Bartra, R. (1981). *Las redes imaginarias del poder político*. Mexico: ERA. Bartra, R. (1982). *Campesinado y poder político en México*. Mexico: ERA.
- Baumgarten, M. (2008). *Conhecimento e sustentabilidade. Políticas de ciência e tecnologia no Brasil contemporâneo*. Porto Alegre: Ed. UFRGS; Ed. Sulina.
- Baumgarten, M, & Lima, L (2015). Inovação, inovação social e comunicação pública de ciência e tecnologia: o caso da Wikipédia e sua rede de atores. In M. Costa Lima ve diğ. (Orgs). *Comunicação, Tecnologia e Ambiente* (pp. 69-91). São Paulo: Ed. Hucitec, 2015.
- Baumgarten, M. (Org.). (2016). *Sociedade, Conhecimentos e Colonialidade. Olhares sobre a América Latina*. Porto Alegre: Editora da UFRGS.
- Beato, C. (2012). *Crime e Cidades*. Belo Horizonte: Ed. UFMG.
- Bomeny, H., & Birman, P. (Orgs.). (1991). *As assim chamadas Ciências Sociais*. Rio de Janeiro: Relume Dumará.
- Borón, A., Gambina, J, & Minsburg, N. (Comps.). (1999). *Tiempos Violentos*. Buenos Aires: CLACSO/Eudeba.
- Briceno-León, R. (Ed.). (2002). *Violencia, sociedad y justicia en América Latina*. Buenos Aires: CLACSO.
- Brunner, J.J., & Barrios, A. (1987). *Inquisición, Mercado y Filantropía. Ciencias Sociales y Autoritarismo en Argentina, Brasil, Chile y Uruguay*. Santiago de Chile: FLACSO.
- Brunner, J. J. (1998). *El caso de la Sociología en Chile*. Santiago de Chile: FLACSO. Camacho, D. (1979). *Debates sobre a Teoría de la Dependencia y la Sociología latino-americana*. São José: E. Universitaria Centroamericana.
- Canclini, N. (1989). *Culturas híbridas*. México: Grijalbo.

- Candido, A. (1964). *Os parceiros do Rio Bonito*. São Paulo: José Olympio. Candido, A. (1975). *Literatura e sociedade*. São Paulo: Nacional.
- Candido, A. (2001). *Florestan Fernandes*. São Paulo: Fundação Perseu Abramo.
- Cardoso, A. M. (2003). *A Década Neoliberal e a crise dos sindicatos no Brasil*. São Paulo: Boitempo.
- Cardoso, F.H., & Faletto, E. (1973). *Dependência e desenvolvimento na América Latina*. Rio de Janeiro: Zahra).
- Cardoso, F. H. (1977). *Capitalismo e Escravidão no Brasil Meridional*. Rio de Janeiro: Paz e Terra.
- Castañeda, S. (2004). *La crisis de la Sociología académica en México*. Mexico: UNAM. Castells, M. (2007). *A Sociedade Em Rede - a era da Informação. Volume 1*. Rio de Janeiro: Paz e Terra.
- Chacón, V. (1977). *História das Ideias Sociológicas no Brasil*. São Paulo: EDUSP. Chonchol, J. (1994). *Sistemas agrários em América Latina*. México: FCE.
- Chor Maio, M., & Villas Bôas, G. (Orgs.). (1999). *Ideais de modernidade e Sociologia no Brasil (Ensaio sobre Luiz de Aguiar Costa Pinto)*. Porto Alegre: Ed. UFRGS.
- Cohn, G. (1973). *Sociologia da Comunicação: teoria e ideologia*. São Paulo: Pioneira.
- Costa Pinto, L. A. (1975). *Sociologia e desenvolvimento: temas e problemas de nosso tempo*. Rio de Janeiro: Civilização Brasileira.
- Delich, F. (2004). *Repensar América Latina*. Barcelona: Gedisa.
- Domingues, J. M. (1999). *Sociologia e modernidade: para entender a sociedade contemporânea*. Rio de Janeiro: Civilização Brasileira.
- Durand, J. C. G. (Org.). (1974). *Sociologia do Desenvolvimento*. Rio de Janeiro: Zahar. Fals Borda, O. (1971). *Las revoluciones inconclusas en América Latina (1809-1968)*. México: Siglo XXI.
- Fals Borda, O., & Guzmán Campos, G. (1988). *La violencia en Colombia*. Bogota: Printer. Fernandes, F. (1960). *Ensaio de Sociologia Geral e Aplicada*. São Paulo: Pioneira.
- Fernandes, F. (1967). *Fundamentos empíricos da explicação sociológica*. São Paulo: Nacional.
- Fernandes, F. (1975). *A revolução burguesa no Brasil. Ensaio de interpretação sociológica*. Rio de Janeiro: Zahar.
- Fernandes, F. (1976). *A Sociologia numa Era de Revolução Social*. São Paulo: Nacional. Fernandes, F. (1980). *A natureza sociológica da Sociologia*. São Paulo: Ática.
- Filgueira, C. A. (1979). 25 años de Sociología uruguaya. In D. Camacho. (Comp.). *Debates sobre la Teoría de la Dependencia y la Sociología Latinoamericana* (pp. 591-638). San José de Costa Rica: EDUCA.
- Foracchi, M. M. (1965). *O Estudante na Sociedade de Classes*. São Paulo: Nacional. García, S. G. (2002). *Destino ímpar: sobre a formação de Florestan Fernandes*. São Paulo: Editora 34.
- Garretón, M. A. (1983). *Las ciencias sociales en Chile. Situación, problemas y perspectivas*. Santiago de Chile: Academia de Humanismo Cristiano.

- Garretón, M. A. (1984). *Dictaduras y democratización*. Santiago de Chile: FLACSO.
- Garretón, M. A. (1995). *Hacia una nueva era política. Estudio sobre las democratizaciones*. México/Santiago de Chile: FCE.
- Germani, A. A. (2004). *Gino Germani: del antifascismo a la Sociología*. Buenos Aires: Taurus.
- Germani, G. (1971). *Política y sociedad en una época de transición*. Buenos Aires: Paidós.
- Giarracca, N. (1999). *Estudios Rurales*. Buenos Aires: La Colmena.
- Giarracca, N. (Ed.). (2001). *La protesta social en la Argentina*. Buenos Aires: Alianza.
- Giarracca, N. (2001b). *Una Nueva Ruralidad en América Latina*. Buenos Aires: CLACSO.
- Gnacarini, J. C. (1980). *Latifúndio e Proletariado*. São Paulo: Polis.
- Gómez, S., & Echenique, J. (1988). *La agricultura chilena: las dos caras de la modernización*. Santiago de Chile: FLACSO/AGRARIA.
- Gómez, S. (2002). *La "Nueva Ruralidad": ¿Qué tan nueva?* Santiago de Chile: Lorn.
- González Casanova, P. (1967). *A Democracia no México*. Rio de Janeiro: Civilização Brasileira.
- González Casanova, P. (2004). *Las nuevas ciencias y las humanidades: de la Academia a la Política*. Barcelona/México: Anthropos /UNAM.
- Graciarena, J. (1971). *O Poder e as Classes Sociais no Desenvolvimento da América Latina*. São Paulo: Mestre Jou.
- Grossi Porto, M. S. (2010). *Sociologia da Violência: do conceito às representações sociais*. Brasília: Francis.
- Hirano, S. (2002). *Castas, estamentos e classes sociais*. Campinas: UNICAMP.
- Hobsbawm, E. (1994). *The Age of Extremes. A History of the World: 1914-1991*. New York: Pantheon.
- Hobsbawm, E. (2000). *O novo século*. São Paulo: Companhia das Letras.
- Hobsbawm, E. (2002). *Tempos Interessantes: uma vida no século XX*. São Paulo: Companhia das Letras.
- Ianni, O. (1968). *O colapso do populismo*. Rio de Janeiro: Civilização Brasileira.
- Ianni, O. (1971). *Sociologia da Sociologia Latino-americana*. Rio de Janeiro: Civilização Brasileira.
- Ianni, O. (1977). *El Estado capitalista en la época de Cárdenas*. Mexico: ERA.
- Ianni, O. (Org.). (1986). *Florestan Fernandes*. São Paulo: Ática.
- Ianni, O. (1992). *A Sociedade Global*. Rio de Janeiro: Civilização Brasileira.
- Ianni, O. (1993). *O labirinto latino-americano*. Petrópolis: Vozes.
- Ianni, O. (1996). *A Era do Globalismo*. Rio de Janeiro: Civilização Brasileira.
- Ianni, O. (2004). *Capitalismo, violência e terrorismo*. Rio de Janeiro: Civilização Brasileira.
- Jackson, L. C., & Blanco, A. (2011). Crítica literária e sociologia no Brasil e na Argentina. *Tempo Social. Rev. Sociol. USP*, 23 (2), 13-40.
- Jackson, L. C. (2007a). Tensões e disputas na sociologia paulista (1940-1970). *Revista Brasileira de Ciências Sociais*, 22 (65), 33-49.
- Jackson, L. C. (2007b). Gerações pioneiras na sociologia paulista (1934-1969). *Tempo Social. Rev. Sociol. USP*, 19 (1), 115-130.

- Jameson, F. (1996). *Pós-modernismo: a lógica cultural do capitalismo tardio*. São Paulo: Ática.
- Jaramillo, A. M. (Ed.). (2014). *Ciudades en la encrucijada: Violencia y poder criminal en Río de Janeiro, Medellín, Bogotá y Ciudad Juárez*. Bogotá: Corporación Región/Instituto de Estudios Políticos y Relaciones Internacionales Universidad Nacional de Colombia.
- Kessler, G. (2004). *Sociología del Delito Amateur*. Buenos Aires: Paidós.
- Kessler, G. (2009). *El sentimiento de inseguridad: sociología del temor al delito*. Buenos Aires: Siglo Veintiuno.
- Lander, E. (2003). *La colonialidad del saber: eurocentrismo y ciencias sociales, perspectivas latino-americanas*. Buenos Aires: CLACSO.
- Larangeira, S. (Org.). (1990). *Classes e movimentos sociais na América Latina*. São Paulo: Hucitec.
- Leão, A. B. (2009). Como fazer uma sociologia da singularidade? Autoria e campi literário. *Estudos de Sociologia*, 1, 301-316.
- Leão, A.B. (2012). Vamos ao Brasil om Jules Verne? Processos editoriais e civilização nos Voyages Extraordinaires. *Sociedade e Estado*, 27, 494-517.
- Liedke Filho, E. (2003a). Sociologia Brasileira: tendências institucionais e epistemológico-teóricas contemporâneas. *Sociologias*, (9), 216-245.
- Liedke Filho, E. (2003b). Teoria da dependência ou desenvolvimento da América Latina. In M. Vermelhas Mix, & W. M. Panizzi. (Orgs.). *Brasil de Porto Alegre* (Colocar pp). Porto Alegre: Ed. UFRGS.
- Lima, R.S, Paula, L. (Orgs.). (2006). *Segurança Pública e Violência: o Estado está cumprindo seu papel?* São Paulo: Contexto.
- Machado da Silva, L. A. (Org.). (2008). *Vida sob cerco: violência e rotina nas favelas do Rio de Janeiro*. Rio de Janeiro: Nova Fronteira.
- Mariátegui, J. C. (1973). *7 Ensayos de interpretación de la realidad peruana*. Lima: Amauta.
- Marini, R.M., & Millán, M. (Coords.). (1994). *La Teoría Social Latinoamericana: los Orígenes*. Mexico: UNAM.
- Martins, J. S. (1981). *Os camponeses e a política no Brasil*. Petrópolis: Vozes. Martins, J. S. (1989). *Caminhada no chão da noite*. São Paulo: Hucitec.
- Martins, J. S. (1991). *Expropriação e Violência: a questão política no campo*. São Paulo: Hucitec.
- Martins, J. S. (1994). *O Poder do Atraso*. São Paulo: Hucitec.
- Martins, J. S. (1998). *Florestan: Sociologia e Consciência Social no Brasil*. São Paulo: EDUSP.
- Martins, J. S. (1998a). *Fronteiras*. São Paulo: Hucitec.
- Martins, J. S. (2015). *Linchamentos: a justiça popular no Brasil*. São Paulo: Contexto.
- Mazzei, E. (Comp.). (2003). *El Uruguay desde la Sociología*. Montevideo: Universidad de la República.
- Medina E. J. (1964). *Consideraciones sociológicas sobre el desarrollo económico*. Buenos Aires: Solar-Hachette.

- Mejía Navarrete, J. (2009). *Sociedad y Conocimiento: los desafíos de la sociología latino-americana*. Lima: UNMSM.
- Mejía Navarrete, J. (2016). *América Latina, Modernidad y Conocimiento: el desarrollo de otro discurso epistemológico*. Lima: UNMSM.
- Miceli, S. (1979). *Intelectuais e classe dirigente no Brasil (1920-1945)*. São Paulo: Difel.
- Murmis, Miguel y Portantiero, Juan Carlos. *Estudios sobre los orígenes del peronismo, Siglo Veintiuno Editores, Buenos Aires, 3.ed. 2011 (1971)*
- Oliveira, L. L. (1999). Interpretações sobre o Brasil. In S. Miceli (Org.) *História das ciências sociais no Brasil*. (1ª. Ed, cap. 5, ss. 147-181). São Paulo: Sumaré/Idesp/Fapesp.
- Oliveira, L. L. (1995). *A Sociologia do Guerreiro*. Rio de Janeiro: Ed. UFRJ.
- Oliver Costilha, L. (Coord.). (1996). *Balance y perspectivas del pensamiento latino-americano*. Mexico: ALAS/Universidad de Colima.
- Passiani, E. (2003). *Na trilha do Jeca. Monteiro Lobato e a formação do campo literário no Brasil*. Bauru, S.P.: Edusc.
- Passiani, E. Figurações possíveis: o romance como mimesis e processo civilizador. In Tavares-dos-Santos ve diğ.ii. (2016). *Violências e mundialização: políticas, polícias e penas* (1ª. ed., Cap. 5, ss. 101-117). Porto Alegre: Tomo Editorial.
- Pereira de Queiroz, M. I. (1973). *O campesinato brasileiro*. Petrópolis: Vozes.
- Pereira de Queiroz, M. I. (1976). *O messianismo no Brasil e no mundo*. São Paulo: Alfa-Ômega.
- Pereira, L. (1970). *Ensaio de Sociologia do Desenvolvimento*. São Paulo: Pioneira.
- Pérez Correa, E. (2001). *La nueva ruralidad en América Latina*. Bogota: Pontificia Universidad Javeriana.
- Piñeiro, D. (1988). *Los trabajos de la Sociología*. Montevideo: CIESU.
- Piñeiro, D. (2000). *30 Años de Sociología rural en América Latina*. Montevideo: SBS/ALASR.
- Pinheiro, P. S. ve diğ.. (1982). *A violência brasileira*. São Paulo: Brasiliense. Pinheiro, P. S. ve diğ.. (1983). *Crime, Violência e Poder*. São Paulo: Brasiliense.
- Pinheiro, P. S. ve diğ. (2000). *Democracia, Violência e Injustiça*. Rio de Janeiro: Paz e Terra.
- Pinheiro, P. S. & Almeida, G. (2008). *Violência Urbana*. 2ª. ed. São Paulo: Folha de S. Paulo.
- Pinto, E. R. *A Sociologia de Florestan Fernandes*. Manaus: EDUA.
- Prado, A.A. (1989). *Lima Barreto: o crítico e a crise*. São Paulo: Martins Fontes. Preciado, J. et al. (2004). *Criminalización de los poderes, corrupción*. Guadalajara: Universidad de Guadalajara.
- Quijano, A. (2014). Cuestiones y Horizontes: *de la Dependencia Histórico-Estructural a la Colonialidad/Descolonialidad del Poder*. Buenos Aires: CLACSO.
- Ramassote, R. M. (2008). A sociologia clandestina de Antonio Candido. *Tempo Social. Rev. Sociol. USP*, 20 (1), 219-237.
- Ramos, G. (1965). *A Redução Sociológica*. Rio de Janeiro: Tempo Brasileiro.

- Ribeiro Torres, A. C. (2004). *El Rostro Urbano de América Latina*. Buenos Aires: CLACSO.
- Romero Salazar, A. (Ed.). (2001). *La sociología Venezolana hoy*. Maracaibo: Asociación Venezolana de Sociología/Universidad de Zulia.
- Sader, E. (Org.). (1998). *Democracia sin exclusiones ni excluidos*. Caracas: Nueva Sociedad/ALAS/CLACSO/UNESCO).
- Saffioti, H. (1969). *A mulher na sociedade de classes: mito e realidade*. São Paulo: Quatro Artes.
- Salazar, L. S. (1992). *Estado, nueva orden económico y democracia en América Latina*. Caracas/ALAS/Nueva Sociedad.
- Salinas, D. F., & Jiménez, C. E. (Coords.). (2002). *Gobernabilidad y globalización: procesos políticos recientes en América Latina*. Mexico: Gernika.
- Santos, Th. (2004). *Do terror à esperança: auge e declínio do neoliberalismo*. Aparecida, S.P.: Ideias e Letras.
- Scherer-Warren, I., & Krischke, P. J. (Orgs.). (1987). *Uma revolução no cotidiano? Os novos movimentos sociais na América Latina*. São Paulo: Brasiliense.
- Schwarz, R. (1990). *Ao vencedor as batatas*. São Paulo: Duas Cidades.
- Schwarz, R. (1990). *Um mestre na periferia do capitalismo: Machado de Assis*. São Paulo: Duas Cidades.
- Seoane, J., & Taddei, E. (2001). *Resistencias Mundiales*. Buenos Aires: CLACSO.
- Sevcenko, N. (1995). *Literatura como missão: tensões sociais e criação cultural na Primeira República*. São Paulo: Brasiliense.
- Sinhoretto, J. (2002). *Os justicadores e sua Justiça*. São Paulo: IBCCRIM.
- Sobral, F., & Porto Grossi, M. E. (2001). *Contemporaneidade Brasileira*. Santa Cruz do Sul: Unisc.
- Sobral, F., & Santos, G. (2018). *Avaliação de políticas públicas de ciência, tecnologia e inovação: abordagens a partir de casos concretos*. Brasília: Viva Editora.
- Sonntag, H. R., & Briceno-León, R. (Eds.). (1998). *Pueblo, época y desarrollo: la sociología de América Latina*. Caracas: Nueva Sociedad.
- Sosa Elízaga, R. (Coord.). (1996). *América Latina y el Caribe: perspectivas de su reconstrucción*. Mexico: UNAM/ALAS.
- Sousa Santos, B. (1995). *Towards a New Common Sense. Law, science and politics in the paradigmatic transition*. New York, London: Routledge,
- Sousa Santos, B., Araújo, S., Baumgarten, M. (2016). As epistemologias do Sul num mundo fora do mapa. *Sociologias*, (43), 14-23.
- Sozzo, Máximo (Comp.) (2016). *Postneoliberalismo y penalidad en América del Sur*. Buenos Aires: CLACSO.
- Stavenhagen, R. (1973). *Siete tesis equivocadas sobre América Latina: sociología y subdesarrollo*. Mexico: Nuestro Tiempo.
- Strasser, C. (2000). *Democracia & Desigualdad*. Buenos Aires, CLACS.
- Tavares-dos-Santos, José-Vicente, Passiani, E. e Salom, J. S. (2016). The Novel of Violence in Latin American Literature. In: A. Pepper, D. Schmid. (Eds.). *Globalization and the State in Contemporary Crime Fiction* (1st Ed., ch. 8, ss. 141-158). London: Palgrave Macmillan.

- Tavares-dos-Santos, José-Vicente & Barreira, C. (Orgs.) (2016a). *Paradoxos da Segurança Cidadã*. Porto Alegre: TOMO.
- Tavares-dos-Santos, José-Vicente & Teixeira, A. N. (Orgs.). (2012). *Conflitos Sociais e Perspectivas da Paz*. Porto Alegre: TOMO.
- Tavares-dos-Santos, José-Vicente & Teixeira, A. N. (2013). Figurações da Violência: uma apresentação enigmática. *Sociologias*, (34), 14-25.
- Tavares-dos-Santos, José-Vicente (Org.). (2009). *Mundialização e Sociologia Crítica da América Latina*. Porto Alegre: Ed. UFRGS.
- Tavares-dos-Santos, José-Vicente (2009a). *Violências e Conflitualidades*. Porto Alegre: Tomo.
- Tavares-dos-Santos, José-Vicente (Org.). (2009b). *Violências, Lutas Sociais e Democracia na América Latina*. Porto Alegre: ED. UFRGS.
- Tavares-dos-Santos, José-Vicente (Org.) (1999). *Violências em Tempo de Globalização*. São Paulo: Hucitec.
- Tavares-dos-Santos, José-Vicente (2012). Contemporary Latin American Sociology and the Challenges for an International Dialogue. In A.L. Bialakowsky et al. (Eds.). *Latin American Critical Thought: Theory and Practice* (pp. 237-271). Buenos Aires: CLACSO.
- Tavares-dos-Santos, José-Vicente (2015). La internacionalización de la sociología crítica y la superación de la colonialidad. In A. Bialakowsky, M. A., P. H. Martins (Orgs.). *El pensamiento latinoamericano: diálogos en ALAS: sociedad y sociología* (pp. 335-357). Buenos Aires: Teseo.
- Tavares-dos-Santos, J. V. (2010). The Dialogue between Criminology and the South's Sociology of Violence: The Policing Crisis and Alternatives. In M. Burawoy, M., M. Chang, & M. F. Hsieh (Eds.). *Facing an unequal world: challenges for a global sociology* (ss. 105-125). Taipei, Taiwan: International Sociological Association/Academia Sinica.
- Tavares-dos-Santos J.V, Barreira, C, & Zuluaga, J. (Eds.). (2012). *Control social, conflictos y ciudadanía*. Barranquilla, Colombia: Universidad del Norte Editorial/CLACSO.
- Tavares-dos-Santos, J.V, Teixeira, A.N., Russo, M (Orgs.). *Violência e Cidadania*. Porto Alegre: Editora UFRGS/Sulina.
- Teixeira, A.L. (2007). *Álvaro de Campos, ele mesmo: emergência do sujeito literário na semiperiferia da cena moderna*. Bauru, S.P.: Edusc.
- Trindade, H., Sierra, G., Garretón, M. A., Murmis, M., & Reyna, J. L. (2007). *As Ciências Sociais na América Latina em perspectiva comparada (1930-2005)*. Porto Alegre: Editora UFRGS.
- Verón, E. (1974). *Imperialismo, lucha de clases y conocimiento (25 años de Sociología en la Argentina)*. Buenos Aires: Tiempo Contemporáneo.
- Wallerstein, I. (1998). The Heritage of Sociology, the promise of social sciences. Erişim adresi: <<http://www2.binghamton.edu/\ fbc/archive/iwpradfp.htm>>. Erişim tarihi: 07/20/2018.
- Zaluar, A. (1999). Violência e Crime. In S. Miceli. (org.). *O que ler na ciência social brasileira* (Colocar Ed., cap., ss. 13-107). São Paulo: ANPOCS/Sumaré.
- Zeballo, E., Salinas, D., & Tavares-dos-Santos, J.V. (2005). *América Latina: Hacia una Nueva Alternativa de Desarrollo*. Arequipa: Universidad San Agustín.

YAZARLAR

Abdou-Wahabi Abdou: Togo'da Sosyoloji alanında lisans ve yüksek lisansını tamamlayan Abdou, Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde doktora yapmaktadır.

Abdumelik Hammal: Prof. Dr., Cezayir'de Sosyoloji Tarihi üzerine yaptığı çalışmalar ile tanınan Hammal, Hacı Lakhdar Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

Adem Üstün Çatalbaş: Türkiye'de Sosyoloji alanında yaptığı lisans ve yüksek lisansından sonra Amerika'da Cinninnati Üniversitesi'nde Latin Amerika Sosyolojisi üzerine doktora yapmaktadır.

Aigerim Manzhugulova: Öğrt. Gör., Kazakistan'da sosyoloji alanında lisans ve yüksek lisansını tamamlayan Zhansautova, Avrasya Ulusal Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır.

Aigul Zabirova: Prof. Dr., Kazakistan'da sosyolojinin bilim olarak yerleşmesinde önemli bir isim olan Zabirova, günümüzde Birleşik Arap Emirlikleri'nde çalışmalarına devam etmektedir.

Alvin Y. So: Prof. Dr., Çin Hon Kong'da sosyoloji eğitimini tamamlayan So, 1982'de doktora unvanını aldıktan sonra özellikle sosyal gelişim üzerine çalışmaktadır.

Andrea Lampis: Doç. Dr., İtalya'da doktora eğitimini tamamlayan Lampis, Kolombiya Ulusal Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmalarına devam etmektedir.

Bernardo J. Sujibto: Endonezya'da sosyoloji alanında lisans eğitimi aldıktan sonra Türkiye'ye gelen Sujibto, Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde yüksek lisans eğitimi aldı.

Cemal Matouq: Prof. Dr., Cezayir'de Sosyoloji Tarihi üzerine yazdığı eserler ile tanınan Matouq, Buleyda Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde öğretim üyesidir.

Enio Passiani: Doç. Dr., 2007'de São Paulo Üniversitesi'nden Sosyoloji doktoru unvanını alan Passiani, CNPq-ANPOCS yarışmasının en iyi doktora tezi ile José Albertino Rodrigues Ödülü'nü kazanmıştır.

Gulim Dossanova: Dr., Avrasya Ulusal Üniversitesi'nde Sosyoloji Bölüm Başkanıdır.

Hedayat Eydi Tarakameh: İnan'da Sosyoloji alanında lisans ve yüksek lisansını tamamlayan Tarakameh, Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde doktora yapmaktadır.

Jean Toshchenko: Prof. Dr., Rus sosyoloğu ve 400'den fazla eserin yazarı olan Toshchenko, 1995-2018 arasında Rusya Bilimler Akademisi Sosyolojik Araştırma Dergisi Genel Yayın Yönetmenliğini üstlenmiştir.

José Vicente Tavares dos Santos: Prof. Dr., Latin Amerika Yüksek Araştırmalar Enstitüsü'nün Müdürü ve Brezilya'da Federal Rio Grande Üniversitesi Sosyoloji Bölümü öğretim üyesidir.

Kemal Bokra: Prof. Dr., Cezayirli sosyolog olup kültür sosyolojisi üzerine yaptığı çalışmalar ile tanınan Bokra, Hacı Lakhdar Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

Kenzhegul Zhansautova: Kazakistan'da Sosyoloji alanında lisans ve yüksek lisansını tamamlayan Zhansautova, Avrasya Ulusal Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde doktora yapmaktadır.

Maira Baumgarten: Doç. Dr., Brezilya'da Federal Rio Grande Üniversitesi Sosyoloji öğretim üyesi olan Baumgarten, Do Sul Halk Sağlığı Okulu Başkan Yardımcısı ve Rio Grande do Sul Eyaleti Bilim ve Teknoloji Sekreteryası Planlama Danışmanlığı yapmaktadır.

Moharram Pourbagheri: İnan'da Sosyoloji alanında lisans ve yüksek lisansını tamamlayan Pourbageri, Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde doktora yapmaktadır.

Mozharul İslam: Dr., Bangladeşli Sosyolog ve Araştırmacı olan İslam, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde öğretim üyesidir.

Muhammad Suliman: Pakistan'da Sosyoloji alanında lisans ve yüksek lisansını tamamlayan Suliman, Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde doktora yapmaktadır.

Nahom Eyasu: Doç. Dr., Etiyopya'da sosyal bilimlerin eğitilmesindeki metodolojik problemler üzerine yaptığı çalışmalar ile tanınan Eyasu, Etiyopya Mekelle Üniversitesi Sosyoloji Bölümü öğretim üyesidir.

Samia Kawashi: Öğr. Gör., Cezayir'de Khanshla Üniversitesinde Sosyoloji alanında doktora yapmakta ve öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır.

Shigeto Sonoda: Prof. Dr., Tokyo Üniversitesi'nde Sosyoloji ve Asya Çalışmaları alanında öğretim üyesidir.

Suha Hamzawy: Dr., Ortadoğu toplumsal yapısı üzerine yaptığı çalışmalar ile tanınan Hamzawy, Cezayir'de Khanshla Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde öğretim üyesidir.

Talal Abdul Mu'ti Mustafa: Prof. Dr., Meşrik Araçları toplumsal yapısı alanında uzman olan Mustafa, Şam Üniversitesi Sosyoloji Bölümü öğretim üyesidir.

YAYIN İLKELERİ

Sosyoloji Divanı, yılda iki kez yayımlanan bilimsel hakemli bir dergidir. Sosyolojinin yanı sıra diğer sosyal bilim disiplinlerine ait yazılara da yer vermektedir. Dergi, her yıl Ocak-Haziran ve Temmuz-Aralık aylarında yayımlanır. Sosyoloji Divanı'nın yayın dili Türkçedir. Gerekli görüldüğü takdirde farklı dillerdeki yayınlara da yer verebilir. Sosyoloji Divanı'nda telif makalelerin yanı sıra çeviri, deneme, sadeleştirme ve kitap değerlendirme çalışmaları yayımlanır. Sosyoloji Divanı'na yayımlanmak üzere gönderilen makaleler, Yayın Kurulu tarafından incelendikten sonra konunun uzmanı en az iki hakeme gönderilir ve her iki hakemden de olumlu rapor gelmesi halinde yayımlanır. Hakem görüşlerinin çelişik olduğu durumlarda, üçüncü bir hakeme başvurulur. Yazıların, yayımlanıp yayımlanmayacağına ya da derginin hangi sayısında yayımlanacağına editörler karar verir. Kitap değerlendirme yazıları hakeme gönderilmez ve Yayın Kurulu kararı ile yayımlanır. Dergiye gönderilen yazılar yayımlanmasa bile geri gönderilmez. İstendiği takdirde hakem raporları yazara gönderilir.

Genel Kurallar

1. Dergiye gönderilen yazılar daha önce yayımlanmamış olmalıdır.
2. Yazıların derginin sosyolojivani@gmail.com e-mail adresine ekli dosya olarak gönderilmesi gerekir.
3. Bildiri metinleri, tez özetleri yeniden gözden geçirilerek ve akademik makale şartlarına uygun hale getirilerek yayımlanabilir.
4. Dergide yayınlanan makalelere telif ödenmemektedir. Yazarlara dergi gönderilmektedir. Yazarlar, telif hakkını dergiye vermiş sayılmaktadır. Yayın Kurulu, dergide yayınlanan makaleleri, yazarlarla karşılıklı anlaşma şartıyla edisyon, kitap ve benzeri yayınlarda değerlendirme hakkına sahiptir.
5. Sosyoloji Divanı'nda yayınlanan yazıların dil, üslup ve içerik açısından yasal ve hukuki sorumluluğu yazara aittir.
6. Sosyoloji Divanı'na gönderilen yazılarda; Türkçe başlık, İngilizce başlık, 150-250 kelime arasında İngilizce ve Türkçe özet ile 3-6 adet anahtar kelime bulunmalıdır. Ana başlığın tamamı büyük harf, ara başlıklar ise küçük harf şeklinde olmalıdır. Makale, Giriş ve Sonuç kısımlarıyla birlikte Kaynaklar bölümünü de içermelidir.
7. Dergiye gönderilecek yazılar, A4 boyutundaki kağıda üst, alt, sağ ve sol boşluk 2,5 cm bırakılarak 1,5 satır aralıklı, iki yana yaslı, satır sonu tirelemesiz ve 12 punto Times New Roman yazı karakteri kullanılarak yazılmalıdır. Tablo, şekil, resim, grafik ve benzerlerinin dergi sayfa boyutlarının dışına taşmaması ve daha kolay kullanılmasını amacıyla 10 x 17 cm'lik alanı aşmaması gerekir. Bundan dolayı tablo, şekil, resim, grafik vb. unsurlarda daha küçük punto ve tek aralık kullanılabilir.
8. Bilimsel makaleler, Türkçe-İngilizce özet dahil olmak üzere 4000-8000 kelime arasında olacak şekilde düzenlenmelidir. Kitap değerlendirme yazıları ile denemeler ise 1500-2000 kelime arasında olmalıdır.

Atıf Kuralları

Makalelerde metin içindeki alıntı ve göndermeler, parantez içinde (yazar soyadı, kaynağın basım yılı: sayfa numarası; örn. Aydın, 2015: 23), APA (American Psychological Association)'nın en son gönderme ve kaynak gösterme kılavuzuna uygun olarak yapılmalıdır. Metin dışında yapılan açıklamalarda, sonnot yerine, o sayfanın altında yer alacak olan dipnot kullanılmalıdır.

Kaynak Gösterimine İlişkin Kurallar

Kaynakça; yazının en son kısmında, alfabetik sıra gözetilerek 11 punto ile ve ana metin için belirtilen satır aralıklarıyla yazılmalıdır. Burada sadece metin içerisinde atfı yapılan kaynaklar yer almalıdır. Kişisel görüşmeler ve mülakatlar kaynakçada yer almaz; sadece metin içinde, atıf kuralları çerçevesinde atıf yapılır. Aynı şekilde na metinde yer alan resimlerin/fotoğrafların ve şekillerin kaynak bilgileri kaynakçada belirtilmez. Kaynakla ilgili herhangi bir bilgi (yıl, yayın yeri, yayınevi vs) eksikliği ilgili yerde ve biçimde parantez içerisinde belirtilmelidir. Aynı yazardan birden fazla kaynak kullanıldığında sıralama tarihsel olarak yapılmalıdır. Aynı yazarın tek yazarlı eseri, çok yazarlı eserinden önce yer almalıdır. Aynı soyadına sahip farklı yazarların sıralaması isimlerinin alfabetik sıralamasına göre yapılır. Kaynakçada unvanlara yer verilmez. Elektronik kaynaklarda verilen link, altı çizgili biçimde olmamalıdır. Kaynakça içerisinde birden fazla satırdan oluşan kaynakların ilk satırından sonraki satırlar 1 cm girintili olarak yazılmalıdır.